

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
W.534

PROPAST
CARSTVA SÈRBSKOGA.

Tragedija u pet činah
od
Milovana Vučkovića.

Iz niemačkoga rukopisa preveo
Dr. Dimitrije Demeter.

(Ovaj prevod ovienča sl. odbor za razsudjivanje narodnih kazalištnih
dielah nagradom od 100 fr. a. vr.)

U ZAGREBU.

Tiskom i troškom Dragutina Albrehta.

1863.

РІІ 3144

РІІ 3144 (Ср) 114. А

113 C 90
113 C 90

Ришчица

Ришчица (Ср) II 4.1

II 1311

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
20.534

PROPAST

CARSTVA SÈRBSKOGA.

Tragedija u pet činah

od

Milovana Vučkovića.

Iz niemačkoga rukopisa preveo

Dr. Dimitrije Demeter.

(Ovaj prevod ovenča sl. odbor za razsudjivanje narodnih kazalištnih dielah nagradom od 100 fr. a. vr.)

U ZAGREBU.

Tiskom i troškom Dragutina Albrehta.

1863.

№ 22.08

11. 12. 11

CARSTVA SÉRSKOGA.

Tragedija u pet činah

od

Milovana Vukovića.

Ispravak iz rukopisa

Dr. Dimitrije Đaković.

(Ovaj pregled odobren je od strane Uprave za štampu i izdavanje knjiga u Beogradu, 1902. godine.)

U ZAGREBU.

Štampa i izdavač: Društvo za štampu i izdavanje knjiga u Zagrebu.

1883.

O s o b l j e :

UROŠ V. CAR SÈRBSKI.
KNEZ LAZAR GREBLJANOVIĆ, zatim car.
KNEZ LAZAREVIĆ, njegov sin.
KNEZ VUK BRANKOVIĆ.
VUKAŠIN MÈRNJAVIĆ.
KRALJEVIĆ MARKO, njegov sin.
GOJKO. }
UGLJEŠA. } braća Vukašinova.
JUG BOGDAN sa 9 Jugovića.
MILOŠ OBILIĆ.
IVAN KOSANČIĆ.
MILAN TOPLICA.
SAVA MUDRINIĆ, pouzdanik Vukašinov.
NEDJELJKO, patrijar sèrbski.
JELENA, udova cara Stevana Dušana.
MILICA, supruga Lazara Grebljanovića.
MARA, }
VUKOSAVA, } njihove kćeri.
MILEVA, }
SULTAN MURAT.
BAJAZIT, njegov sin.
SELIM, poslanik turski.
SOKOL, sluga Vukašinov.
NIKOLA ARSOJEVIĆ.
BUDIMIR, sluga Miloša Obilića.

Vojvode.

Svećenstvo, vojvode, vezir, pratnja, vojnici, straže, čauši, sliepac, kèrčmar i kèrčmarica, svakojaki narod, kèrvnik s pomoćnici. Pozorište je u Sèrbiji. Vrieme čina druga polovina 14. vieka.

O s o b i e

obojit

UROŠ V. CAR SRBSKI
 KNEZ LAZAR GRIBLJANOVIĆ, zaim car
 KNEZ LAZAREVIĆ njegov sin
 KNEZ VUK BRANKOVIĆ
 VUKAŠIN MERNJAVIĆ
 KRALJEVIĆ MARKO njegov sin
 GOLKO
 UGLEŠA } brata Vukašina
 RUG BOGDAN sa 9 Jugovića
 MILOŠ OHLIĆ
 IVAN KOSANČIĆ
 MILAN TOPLICA
 SAVA MITRINIĆ, poudanik Vukašina
 NEDJELJKO, partijan serbaki
 JEFENA, udova cara Stevana Dasa
 MILOŠ, supruga Lazara Gribljanovića
 MARA
 VUKOSAVA } njihove kćeri
 MILOVA
 SULTAN MURAT
 BALAZIT, njegov sin
 SELIM, poslanik turski
 SOKOL, sluga Vukašina
 NIKOLA ARSOJEVIĆ
 BUDIMIR, kuga Miloša Ohlića

Svetsenstvo, vojvode, vezir, partijan, vojniči, strasni čamši, sli-
 pac, kočmar i kličanica, avakajski narod, kočmarik a pomoć-
 nič. Posvete je u Srbiji. Vreme čina druga polovina
 14 veka.

Čin pèrvi.

Prizor pèrvi.

(Prestolna dvorana u gradu Prizrenu.)

Lazar Grebljanović i Vuk Branković.

Vuk Branković.

Prerano smo, čini mi se, došli.

Lazar Grebljanović.

Nismo, nego uprav u vrijeme.

Car će odmah s vojvodama doći.

Vuk Branković.

Počekajmo ovdieka ih dakle.

No kaži mi, znaš li što o rodu,

Iz kojega Vukašin izhodi?

Dočuo sam, da je tamne kèrvi.

Lazar Grebljanović.

Mnogo neznam, poslušaj to malo.

Lov lovio u Šari planini

Jednom silni sèrbski car Dušane,

Pa ti siedne pod dèrvo u sienu

I vojvodam uze sborit tako :

Ima tomu dvadeset godinah,

Što mi svlada mač svu Arbaniju ;

Kući vojsku veselu odpuštih,

A sam ostah, da još vidam rane. —

Kad ovako prodje miesec danah,
Ja se sietim carevine svoje
I naložim slugama da krenu.
Goneć bërza jelena zabludim,
Šumom jezdim bez svakoga druga
Već tri dana, a noć zatim zaspim
Pod dèrvetom — nadamnom zvijezde.
Kad četvërto osvanulo jutro,
Već pomislim, da sam izlaz našo ;
No to nebi izlaz, već stèrm ponor,
Kom se u dnu divja voda valja,
A okolo hrid oblake stiže.
Tad očajam. Bolje mi se svidi
U dno skočit, no poginut s gladi,
Ol plijenom postat ljutom vuku.
Put ponora poletim na vrancu,
Kad pred mene jedan čoban stupi
I uhvati konja mi za uzdu,
Pa dèrhćućeg povuče na stranu.
Ovaj čoviek, došav neznam odkud,
Dovede me preko provalijah
Iz guštare k jednoj kolibici,
Gdje donese tikvu rujna vina
I komadić kukuruzna hlieba.
Jedva nagnem tikvu ustnicama,
A evo ti tri cèrnomanjasta
Dečaka dotèrče u sobu
I zaviknu : „Čačko Mèrnjaviću,
Žedni smo ti, — čačko Mèrnjaviću,
Gladni smo ti, daj i svojoj dieci
Rujna vina i komadić hlieba!“
„Nemam hlieba niti rujna vina,
Preostatak dadoh inostrancu,
Koi već tri dni neokusi jela.“
Videć žedne i gladne diečake,
Jest ni piti već mi se nerači,
Te rečem im : „Uzmite diečaci,
Evo hlieba, evo rujna vina!“
— Veći od njih zaplamti gnijevom,

Skoči k meni i oholo vikne :
„Čuj tudjino, mi štujemo goste,
Nerekao u svom zavičaju,
Tri dni da si svlado glad i žedju,
Mèrnjavići pako baš ni danka.
Od tog časa postit ćemo tri dni,
Baš da nam je u kolibi hrane,
Koliko je treba za tri lieta.
A ti sada samo pij i jedi,
Pa za time putuj s bogom dalje.“
To izreče silni car Dušane
I na rame metnuv Vukašinu
Carsku ruku, nastavi svoj govor
Divećim se vojvodama tako :
„Vukašine, ti si bio onaj
Mèrki diečak, kojega sam jednom
Za komadić poklonjena hlieba
Iz pustoši izvukao divje,
Odhranio, nakitio mačem
I mogućtvom, pa te na svoj presto
Posadio do desna koliena.
Zato budi nakon moje smèrti
Uroš caru, što si za života
Meni bio, obrana i zaklon,
Da kod plahe njegove mladosti
U neskladu nepropadne Sèrbstvo.“
Evo, to je, mili Brankoviću,
Sve što znadem o njegovu rodu.

Vuk Branković.

Čoban dakle! Ništ, već čoban samo?
No kaži mi, kako se je sbilo,
Da car Uroš želi s' odreć krune,
Jer zato se danas sastajemo.

Lazar Grebljanović.

Stevan Dušan, na umoru bivši,
Sazva k sebi sve vojvode svoje.
Čud i mladost motreć svoga sina

I brinuć se za budućnost zemlje
Preporučí Vukašinu njega,
Koi od brige umirućeg cara
Oslobodi zadav rieč mu svetu.
Car preminu, carstvo u zabuni
A Jelenu ostaviv u suzah.
Mlada cara Vukašin nauči,
Da s' otrese skèrbih vladatelja
I potraži zabave, što većma
Nagradjuju, no gospodstva teret.
Pretežnija moć razuma zrela.
Što no caru za kratko vrijeme
Neobhodnom postade potrebom,
Ote žezlo slabahnoj desnici.
U naknadu Vukašin ga posù
Mànom slasti i sladke promiène,
Dok mu laštju oslabiše sile
I ozbiljnost ogadi mu radnju.
Car davaše gostbe i veselja,
Liepih ženah pun mu dvor bijaše,
A ukloni iz njeg pèrve glave.
Tako ti je Uroš lastovao,
A medjutim kripko i okrutno
Vladao je po volji Vukašin.
Već dva puta uzhtie slaba cara
Nagovorit, da s' odreče krune,
Nu svagda mu mudra, kripka mati
Stvar pokvari narodom prieteći.
Tad Vukašin mogućnu si stranku
S pristašama svoje bratje sazda,
Koja svak čas, kadagod uztreba,
Proizvest je rat domaći kadra;
Poticaše slavožedj Siniši,
Koi predobi Akarnansku zemlju,
Boj š njim bijuć lažljiv il nikakav,
Pomagaše Gèrke, da osvoje
Tesaliju i podupiraše
Balšić-Gjuru vojvodu Strahinju,
Koi podjarmi Primorje i Zentu,

A svu ovu obori pometnju
Na slabahna mladjahnoga cara.
U Seresu bolna je carica;
Ovo kratko izbivanje gospe,
Koji udes nemilice skuči,
Upotreblja Vukašin sad na to,
Da se popne na žudjeni presto.

Vuk Branković.

A vojvode?

Lazar Grebljanović.

Većinu ih dobi,
A neznatan samo preostatak
Još se bori poštenjem i strahom.

Vuk Branković.

A ti kneže?

Lazar Grebljanović.

Odviše sam ohol
S ostalima da dijelim platu,
A promienu nemogu prepriečit.

Vuk Branković.

Evo cara!

Prizor drugi.

(Car Uroš popne se na presto. Vojvode Vukašin, Gojko, Uglješa, Jug Bogdan sa devet sinovah, Miloš Obilić, Milan Toplica, Ivan Kosačić i prijašnji stave se redom naprema prestolu. Svečana tišina.)

Uroš.

Već je pet godinah,
Odkad vladam. Kruna mi neprija.
Mlad sam jošte, no oslabio sam,
Što mi mnoge neuspieše želje;

I skèrbi mi podkopaše tielo.
Već odavna nauman sam bio
Kriepkoj ruci predati kormilo
I lijeka tražit u samoći;
No vojvodah upornost i molbe
Uništiše davnu moju želju.
Od onda se pogoršāše stvari.
Znano vam je, kako se Siniša,
Moga otca polubrat, pobuni
I zasiedne Akarnansku zemlju,
Unidjoše u Tesaljsku Gèrci
A vojvoda nakon Balšić Gjuro
Nevieran se odciepi od krune
I osvoji Primorje i Zentu.
Bojat se je, da će razpasti se
Otocah mi veliko nasliedstvo,
Što ga sazda slavni pradied Stevan
Jošte prije sto pedeset lietah.
Da se skoro sajedine strane,
Od mog carstva koje su odpale,
Sreći zemlje žèrtvujem svak obzir;
Ona treba zdrava gospodara.
Dobrovoljno skidam krunu s glave
I predajem vladu vojevodi
Vukašinu hrabrom Mèrnjaviću,
Koga sèbskim imenujem kraljem.
Carski naslov vodit ću do smèrti,
Novi kralj je izdèržavat dužan
Iz zemaljskih dohodakah mene
I maleni dvor moj u Prištini,
Činiti mi sve visoke časti
I smatrat se namiestnikom samo.
Time driešim od sviuh dužnostih
Podanike i sve vojevode,
Od viernosti i od poslušnosti
Prema sebi ja ih driešim sada.
Da sam krune odreko se, javi
Vukašine svečano svem Sèrbstvu.

Lazar Grebljanović.

Pusti care da besiedu smiernu
Ja u ime tisućah prozborim.
Ovdie stoje vojvode tvog carstva,
Zapitaj ih, je li im to pravo?
Meni nije a možda ni njima.
Blagorodnu jesi l' svoju majku
Zapitao i otvoreno joj
Razložio, što si naumio?
Kako ćeš se opravdat pred njome,
U njezinom izbivanju da si
Poklonio drugom svoju krunu?
Prekom smèrtju preminut li neće,
Kad začuje, što si učinio?
Pèrvo mora biti na tom svijetu
Nastojanje usrećiti majku.
I puk pitaj, pa glas mu poslušaj.
Koi neslušà sile, ni lukavstva.
Kô gnjev mora odgovorit će ti.
I najgora bila tvoja vlada,
Samo ime vikni mu svog otca
I klikom će dvor tvoj opet zamniet.
Tada, care, Vukašinu reci:
Gdie se tvoja sad nalazi sila,
Gdi je zaklon, što ti glavu čuva?
Poslušaj me posliednji put care!
Rodjenjem se samo kruna teče.
Nemoj dati primier poviestnici,
Da ju može i podanik steći;
Jer bi svaki smieli čoviek tada
Nastojao, da se njom uresi,
I med narod kao novac bi ju
Baco, da se za njom nesklad jagmi.
Oporeci prenaglo izreku!
Još je vrijeme; jedan čas kasnije
I car sèrbski ti nijesi više.
Oporeci, molim, zaklinjem te!

Vukašin.

(Stupiv medjutim napred — sa strane tišjim glasom Gojku.)

Brate Gojko, idi i ovamo
Dovedi mi pedeset stražarah.

(Gojko izidje. Zatim glasno Grebljanoviću.)

Jesi l' čuo Grebljanović kneže,
Dobrovoljno car položi krunu!

Vuk Branković.

Netreba nam Vukašina kralja,
Neka živi sietli Uroš care!

(Carica Jelena ukaže se na ulazu.)

Uglješa.

Bože živi cara Vukašina!

Vukašinova stranka.

Neka živi Vukašin car sèrbski!

Uroš.

(Sidje uplašen s prestola.)

Nečuješ li Lazare tih glasah?

Vukašin.

(Opaziv Caricu na ulazu.)

Ha carica!

Uroš.

(Potèrči joj na susret.)

Majko, moja majko!

Jelena.

(Nepusti mu, da ju zagèrli.)

Kojim da te imenom pozdravim?
Uroš carem? Ti to nisi više,
Vukašin je tvoj gospodar sada.
Svojim sinom? U taj čas nikako,

A ni poslie, ta tebe su svèrgli.
Što tvoj velji otac mačem steče,
Razsipo si a ostatak daješ,
Slab i strašiv, proždèrljivu vuku.
Na što ova skupština vojvodah?
Čast li daješ zbog povratka moga?
Ja nevidim, da je dvor razsvietljen,
I nečujem gudit, ni svirati!
Je l' ozbiljno viećanja doba?
Bit nemože! Vas skup u prisustvu
Sèrbskog cara malo pre klicaše:
„Neka živi Vukašin car sèrbski!“
Kazat ću ti, što je i kako je.
Skupština je izdajicah kletih,
Što dodjoše zbog koristi svoje,
Što dodjoše, kamen za kamenom
Da iz tvoje iztèrgaju krune.
Gdie je tebi care sada pogled,
Da nestrepi pred tobom to roblje?
Kada se je car Dušan ljutio,
Svikolici bliedili su tada,
Sniegom posta poslanikom obraz
O slaboće! Čin taj oporeci!
Ti si samo kušo vieru slugah,
Svaki od njih neka tebi sada
Pojedince poslušnost prisegne,
Tko to neće, okuj ga u gvozdje.
Budi čoviek samo u tom času,
O naći ćeš moga sèrca ljude,
Ljude vierne, bez prevare svake!
Nemèrgod' se Vukašine tako,
Carica sam, ljuba Dušanova,
Pred kom često puzao s' u prahu!
Ti se mene bojiš još i sada,
Jer se nebi izbivanjem mojim
Tol' lukavo poslužio bio.
Kazat ću ti, lažni, vierolomni
Vojevodo, što si bio —

Uroš.

Majko!

Jelena.

Iz planine ubogo čobanče,
Kog iz špilje izvuče moj vojno,
Zmija, koju ogrija na sèrcu —

Uroš.

O nemoj ga razgnijevit majko.

Jelena.

Ha, ha! To bi taman smiešno bilo,
Da ujedno i užasno nije:
Sèrbski car se boji ljudskog gnjeva!
O moj bože podaj mi stèrpljenja!
Razpadni se dakle sva Sèrbijo
I promieni u područje viečne
Prokletinje!

Lazar Grebljanović.

Svietli car Uroše,

Reci, da je ništetan ugovor,
Dokle živim, podupirat ću te.

Vuk Branković.

Umrieti ću rad za tvoje pravo!

Miloš Obilić.

Proliti ću svoju kèrv za tebe!

(Gojko se vrati, straža zatvori ulaze i napuni stražnju stranu pozorišta.)

Uroš.

Neka bude, čujte me vojvode!

Ugovor je — — —

(Opazi stražu i uplaši se.)

Jelena.

Sèrbiju ću oboružat za te!

Vukašin.

(Oštro udarajući glasom.)

Ugovor je — — —

Uroš.

Za uvijek valjan.

Kralj je vama odsele Vukašin.

Gojko.

Bog ga živi!

Vukašinova stranka.

Živio Vukašin!

Jelena,

Ubio vas višnji, izdajice!

(Izidje.)

Uroš.

Majko! Majko! Nečuje me — ode!
Čemu straža otče Vukašine?

Vukašin.

Svietla kruno, to je častna straža,
Koja će te pratit u Prištinu,
Kao što si sám zapoviedio.

Uroš.

Hajdmo dakle. Tužna moja majko!

(Uroš izidje. Vukašin ga prati sa svim znacima smiernosti. Za njim idu svi ostali.)

Prizor treći.

(K è r ě m a.)

Kèrčmar, kèrčmarica, dievojke, Sèrbliji sieđe za dugačkim stolom, piju i buče. Sliepac
slaže gusle.

Pèrvi Sèrblijin.

Mojo! Kèrčmaru! Donesi mi vina!

Kèrčmar.

Neka bude, jošte ovaj kèrčag, no zatim više ni kapljice bez novacah.

(Postavi pred njeg jedan kèrčag vina.)

Kèrčmarica (Sliepcu).

Pievaj, Dujo! Toga kèrčaga netreba da platiš.

(Dade mu kèrčag vina).

Kèrčmar.

Marto, koi ti je djavo!

Kèrčmarica.

Miruj, Mojo, piesma vabi goste.

Kèrčmar.

Kad je tomu tako, nebranim.

Pèrvi Sèrbljin.

Pievaj, Dujo! Ti si dosta slagao gusle.

Sliepac.

Kakvu piesmu hoćete da vam zapievam?

Drugi Sèrbljin.

Od Vrane Ivana!

Dievojka.

Što god o ljubavi.

Pèrvi Sèrbljin.

Za vas ženske nema piesamah bez ljubavi. Napivka se bolje dolikuje kèrčmi.

Sliepac.

Ne bi li novu piesmn o caru Dušanu?

Svi.

Dà, dà, o caru Dušanu!

Sliepac.

(Pieva uz gusle.)

Za tēpezom siedi car Dušane
S-vojvodama pod odiećom carskom
A sinak mu Uroš polag njega.

Piju vina iz zlatnih bokalah,
Dobra vina iz domaće loze.

Guslar pieva u mermer-palači
O Sērb-cara junačkim dielima
I o slavi dobitna mu mača.

Cara pita jedan vojevoda :

Kaži nama silni car Dušane,

Tko je od nas najmiliji tebi ?

Zamisli se s pēva car Dušane,

Jer su njemu mili svi junaci,

No izpije zatim čašu vina

I vojvodi tako odgovara :

„Svi vi meni jednako ste mili,

No on nek mi bude najmiliji

I najbližji do mojega sēra,

Koi najveći ponudi mi poklon.

Sad u šali svakog redom pita,

Što bi htio, da mu tko ponudi.

Velje blago Jug Bogdan mu nudi —

„Sám sam bogat starino Bogdane.“

Branković mu zatim ponudio

Dragi kamen neizmierne ciene.

„Sám imadem takova kamenja.“

Svoja dobra ponudi mu Lazar.

„Sam imadem jedan dio svieta.“

Ivan nudi stotinu hatovah.

„Ta tisuću ja ih sám imadem.“

Jugovići ponudiše kērvcu —

„Tim bi manje imao junakah.“

Svi mu nude sada to sad ono,

No od nikog car neprima ništa,

Na posliedak Vukašin glas diže,

Te on caru govori ovako :

„Čuj Dušane, sjajna sērbska kruno,

Ti imadeš sva zemaljska dobra,
Prosjaci smo živimo od tebe ;
Ipak nešto nudim ti od sèrca,
Što još danas neponudi nitko :
Ako umreš pre po volji božjoj,
Štitit ću ti dijete Uroša,
Upravljat mu slabahne korake
I dok živim braniti mu pravo.“
Caru suza zablješti u oku,
Niežno gèrli vojvodu pa kliče :
„Vukašine ti si mi najmilji!“

Kèrčmar.

To je bilo rečeno tek u vietar. Vidimo, kako dèrži, što je obreko. To bijaše dobra prigoda, da se ulaska. Odkad umre car Dušan, sve je pošlo po zlu. Nema više nekadašnjih vremenah. Mlogo zla a malo dobra. A zatim kažite mi, koliko se putah pobira u nas porez? Jel'te? Kod mene bili su lietos već četvèrti put. Do gola su me oglobili.

Kèrčmarica.

Znaš li dragi mužu, poslednji smo put morali prodat i kravicu.

Kèrčmar.

Kako da neznam. Vukašin sisa narodu mozag iz kostijuh.

Pèrvi Sèrbljin.

Dan danas nije Sèrbinu zajamčen ni život. Pomislite samo na kovača Čavlinu, koi je pokraj mene stanovao sa ženom i petero diece. On odgovori nešto krupnije vojvodi, pa izgubi glavu. Žena i dieca mu prosjače sada.

Svi.

To je prikor i sramota!

(Čuje se s ulice vika.)

Drugi Sèrbljin.

Šta je to?

(Nieki iztèrče na polje.)

Kèrčmar.

Ostajte mili prijatelji! što će biti? Ništa, te ništa? Svagdanje stvari — kavga — pijanice, kojima se uklanja pošten čoviek.

(Vika se na ulici ponovi. Sava Mudrinić obučen kao prost čoviek, dotèri unutra, svi ga okruže.)

Sava Mudrinić.

Ijù, Ijujù! Tako se živi! Ijù, Ijujù!

Svi.

Što je? što je?

Sava Mudrinić.

Dobro je. Novacah ko blata!

Svi.

Gdie, gdie?

Sava Mudrinić.

Dajte da odahnem. Kèrčmaru vina ovamo! Vina za sve, ja za sve plaćam.

(Svi stanu od radosti vikati i skakati.)

Kèrčmar (s vinom.)

Kano da sanjam. Govori, zemljače, što se je dogodilo? što će da reče ta vika na ulici?

Sava Mudrinić.

(Kad se napije.)

Tako. Sada slušajte. Danas se je car Uroš u pribitnosti vojvodah dobrovoljno odrekao krune, predao ju mogućemu vojvodi Vukašinu i imenovao ga sèrbskim kraljem.

Svi.

Što? Vukašina?

Kèrčmar.

Nedaj bože!

Sava Mudrinić.

(Sa strane kèrčmaru gospodskim glasom.)

Čuo sam, što si reko. Čuvaj se kèrčmaru. Glava ti nestoji čvèrsto na ramenima. Popravi se, da zaboravim što sam čuo.

Kèrčmar.

Oprosti!

Sava Mudrinić.

Da, divite se samo, ja govorim istinu. Telal praćen konjanima ide s blagajnikom od ulice do ulice, stane gdje mu se shodno svidi, pa glasno naviešta, što se dogodilo.

Kèrčmar.

To smo već odavno izgledali. Uroš je bio vazda slab i bolješljiv.

Sava Mudrinić.

Na takav način proglasit će novoga kralja po svim gradovima. Onima, koji o njem dobro misle, obećaje, da će im olakšat poreze, a onima, koji su proti njemu, poskidat će glave.

Svi.

O!

Sava Mudrinić.

Kad god telal stane, baca blagajnik novacah medju narod, kan' da se spustila kiša. Vidite tako, kao što ja činim. (Baca novacah medju slušatelje, koji se za njima tèrgaju medju sobom.) Tako je bilo na ulici, narod se je čupao, rivao, jagmio, turao, gurao, svadjao, da je bila milina gledati. No ja sam bio mudar i dèržao sam kapu u vis, evo tako, i tako pade u nju većina novacah od samoga sebe, koje ćemo sada zapiti na zdravje kralja Vukašina, zato vičite samnom: „Bože živi kralja Vukašina!“

Svi.

Živio kralj Vukašin!

Kèrčmar.

Božji blagoslov našem dobromu kralju Vukašinu!

Sava Mudrinić.

Kèrčmaru, evo ti novacah, toči što više možeš!

(Daje mu novacah.)

Pèrvi Sèrbljin.

Iznesite stolove i klupe pa da poigramo!

Svi.

Napolje stolove i klupe!

(Kolo. Prema koncu začuje se vika na ulici.)

Pèrvi Sèrbljin.

Blagajnik je opet ovdie!

(Svi otèrèe na ulicu, tako da kèrčmar i kèrčmarica ostanu sami.)

Kèrčmar.

Gdie su? Kan da ih je pomeo vietar. Haj'd Marto, da i mi vidimo što biva.

(Kèrčmar i kèrčmarica izidju.)

Prizor četvèrti.

Soba u gradu Prizrenu sa dva ulaza. Jedan stol sa spravom za pisanje. Carica Jelena u cèrnini.)

Jelena.

Ustan', vojno, s mèrtvačkoga odra,
Razbi groba tamnične pretine,
Oboružan izidji iz rake,
Da osvetiš svoju viernu ljubù.
Ona će ti pripoviedat, vojno,
Kakono te iznevieri narod,
Kakono ti slomiše zakletvu
Samožive vojevode tvoje,
Kakono ti ukradoše krunu,
Oplieniše carevinu silnu
I grozne mi izmamiše suze,
Jednom riečju, sve sadanje strave.
O, da opet svemoguća sila
Prah oživi sada tvoga tiela!
No za vaviek razpade se ovo
A u raju duh tvoj biva sada.
Ali ako medju blaženima
Još se siećaš zemaljske ljubavi,
Slušaj vapaj izdane ti žene,

Tvoga sina smèrtne uzdisaje,
I zloradi kako nam se smiju!
Ako štogod tvoj zagovor vriedi
Na nebesih, o upotrebi ga!
Možebiti smilit će se višnji
I ko niekad potopit će zemlju!

(Knez Lazar Grebljanović unidje.)

O hvala ti, Grebljanović kneže,
I praznom ti zahvaljujem rukom.
Ali kada niemim uzdisajem
Zahvaljuje ostavljena žena,
To je više no tovari zlata,
Čim bogatun za vavijek plaća.
Ako sèrce raniše i tebi,
Kano meni razcviljenoj ženi.
Pravo cèrva ako voliš većma,
Nego krivdu u carskome plaštu,
Tad pomisli na osvetu, kneže,
Il' mi kaži, kako bol se snosi.

Lazar Grebljanović.

Dobar mornar kaže se u buri
A veliki ljudi u zloj sreći,
Koja više sèrdacah osvaja
Nego dobra. Dopusti mi, gospo,
Da ti sada prozborim u slici:
Seljaku se razplodio usiev,
Stada skaču po polju pasući,
Ugnjezdi se u kolibi mirnoj
S golubima ljubav, zadovoljstvo.
Drug mu potok poji polja, stada.
Preko noć se promieni taj prizor.
Iz korita podigo se potok,
Kao dušman silom prodre nasip,
Potopi mu usiev, polja, stada
I napokon odnese kolibu.
Očajano kèrši seljak ruke
I susiede u pomoć priziva,
No od straha svi ga ostaviše.

Na posledak padnu silne vode,
Rieka opet potokom postane,
Uplašeni susiedi se vrata
I pomognu gradit mu kolibu.
Oni bolje naprave nasipe
I opluže bërzo muljna polja.
Ti si seljak a Vukašin rieka,
Što poplavi poljane Sèrbije;
Uzterpi se dok s' u potok smali,
Tada će se vojevode vratit,
Vratit će se opet k tebi, Gospo,
I pomoći da ga zajazimo.

Jelena.

Daj mi dokaz.

Lazar Grebljanović.

Sebičnost vojvodah,
To je ponor, koga svim bogatstvom
Izpuniti nemože Vukašin.
Do odpada narast će zla volja.
Zar nepriete dèržavi i njemu
Sa svih stranah protivnici ljuti?
Vrieme traži velika čovieka,
Komu ljubav pripravna je dati
Najmiliju imovinu svoju.
Vukašina nemiluje nitko,
Već ko silu svak ga sliednji mërzi,
Zato mora on i silom svèršit.
Tad će narod u Prištinu ići,
Ko što mjesta polazimo sveta,
Da na prestol sina t' opet zovne.

Jelena.

To bit neće. Ubit će ga tajno,
Lukavo će uklonit tu priečku,
Da mirnije stolovati može.
Nema sumnje, tako će se zbiti.
Tko je kadar da mu to preprieči?

Nenaravnom umrieti će smèrtju
— Vieruj meni — poslednji Nemanja.

Lazar Grebljanović.

Slavohlepje Vukašinovo se
Za ubojstvom nikad povest neće,
Da, što više, on će carev život
Čuvat jošte, jer mu jači silu
I pred srietom daje mu vid prava,
Na koi mu se oslanja gospodstvo.
Milosèrdje on bi u narodu
Probudio, da ubije cara,
Koi bi odmah latio s' oružja,
Toli cieni on vladare svoje.
Tim se smieši kroz sadanje boli
I nadaj se sreći u buduće.

Jelena.

Viežbat ću se u tèrpnji i patnji,
Utiešit ću nadom ovo sèrce,
I čekati obećanja dane!
Dost o tome. Je l' otišo Uroš?

Lazar Grebljanović.

Jest carice.

Jelena.

A pre, nego ode
Nije došo niti da me vidi!

Lazar Grebljanović.

Želio je viditi te, gospo,
I plako je, kad mu s' to uzkrati.

Jelena.

O andjele osvete sahrani
Ove suze do sudnjega dana!

Lazar Grebljanović.

Sad carice jošte jednu molbu.

Jelena.

Primljena je.

Lazar Grebljanović.

Miljeva, kći moja,
Želi dielit osamu sa tobom.

Jelena.

Uzimam ju medj dvoranke svoje.
S bogom kneže, te se staraj za me.

Lazar Grebljanović.

Hoću gospo, do poslednjeg časa.

(Grebljanović poljubi caricu u ruku i odeli se. Jelena gleda časak za njim, zatim se ona polagano udalji.)

Prizor peti.

(U istom mjestu.)

Vukašin, Gojko i Uglješa, (ulaze na desna vrata.)

Vukašin.

Tek pobiede postojano sliepe,
Puk prolitu zaboravlja kèrvcu,
Samo grimiz na junaku vidi.
Trebam slave samo vojne slave,
Tada će se nasliednosti kumir
Sam srušiti s podnožja viekovah.

Gojko.

Je l' se jurve Branković podvergo?

Vukašin.

Još odlaže.

Gojko.

Da što više, on se
Ustručava, da te kraljem prizna.

Vukašin.

Tog nemislim.

Gojko.

Sam se tim hvastao.

Vukašin.

Tako ?

Uglješa.

Brate skin' mu glavu!

Gojko.

(Smijući se.)

Ta ti neznaš, nego skidat glave.

Vukašin.

Pozovi mi Mudrinića Savu.

(Uglješa izidje; Vukašin siedne za stol, napiše pismo, složi ga i razpaše se. Uglješa se medjutim vrati sa Savom Mudrinićem.)

Približi se Mudriniću Savo!

Daj to pismo Brankoviću knezu

I kaži mu: „Ovaj mač ti šilje

Kralj Vukašin u znak prijateljstva,

A zatim se, baš ni jedne riečce

Nesboreći i nečekajući

Odgovora, odmah opet vrati.

(Vukašin uruči pouzdaniku pismo i mač i dade mu još tajnih naputakah, našto se udalji Sava Mudrinić.)

Gojko.

Pravi način dobit ga to nije.

Uglješa.

Miesto tebe ja se uprav stidim.

Vukašin.

Uzpregni se, zapamti si, da ću . .

Više kralj ti, no brat bit' odsele.

Gojko.

Zovni natrag Mudrinića Savu,
Vuk će ti se grohotom smijati.

Vukašin.

Tko zna.

Uglješa.

Hoće, tako mi mog svetca!

Gojko.

O, da nisi učinio toga!

Ta ti nisi protivnikah svojih

Jošte nikad nudio molbama!

Vukašin.

(Tajnstveno.)

Vi neznate, to je čudna sablja,

Pobožni su skovali ju ljudi,

Umočili u jordansku vodu

I s tisuću pobožnih izrekah

Podali joj čudotvornu silu.

Svakog čini pokornim ko diete.

Uglješa.

Čudnovata to je sablja! Ti nam

Nisi ništa pripoviedo o njoj.

Vukašin.

Ta vi znate, da ja malo sborim.

Gojko.

Ja te jedva poznam. Čini mi se

Ko da nisi niegdašnji Vukašin.

Vukašin.

Za po sata vojvoda će doći,

Da me kraljem pozdravi — Hajdemo.

(Svi izidju.)

Prizor šesti.

(Soba u kući Brankovićevoj.)

Vuk Branković.

Kralj Sèrbije vojvoda Vukašin —
Zašto da je on a ne Branković?
Ja netèrpim nikoga nadamnom,
Nego tko je zakonit nasljednik
Sjajne kuće carskoga plemena,
Gdie sin otca po zakonu sledi.
Sad je prestol oskvèrnjen po slugi! —
Tko bi reko, da priprosto sieme,
Ogrejano suncem dobre sreće,
Takvim plodom uroditi može!
Prezirno će sviet o nama mislit,
Ako s' bèrzo plod taj nepožanje.
Dulje snosit moguće mi nije,
Da nas tako sa svih stranah hule.
Moj će odpor strašljive vojvode
Osramotit, pa će od njeg odpast.
Plemeniti Ban primorja kèršna
Pokaza nam kako valja ići
Liepim putem od nezavisnosti.
Sliedit ću ga on mi uzor budi!

(Sava Mudrinić ulazi s pismom i mačem.)

Tko ulazi tako iznenada?

Sava Mudrinić.

Kralj Vukašin u znak prijateljstva
Taj ti šilje mač i ovo pismo.

Vuk Branković.

Vuk Branković neprima darovah!
No da vidim, što mi ovo piše.

(Uzme pismo. Sava Mudrinić izidje, i povrati se, dočim Vuk Branković na glas čita, s traga s kèrvnikom i sa dva pomoćnika.)

„Ja Vukašin, sèrbski kralj ti strogo
Zapoviedam, da mi se poklonit

Odmah dodješ i u znak milosti
Pošiljem ti evo svoju sablju.
Ako pako neučiniš toga,
Kèrvnik će ti istom ovom sabljom
Odsieć glavu. “ Što će to da reče?

(Opazi kèrvnika i upropašten uzmakne.)

Jao meni! Evo već kèrvnika!

Sava Mudrinić.

(Stupi sa kèrvnikom napred.)

Zahtielo se kralju Vukašinu
Tvoje glave, Vuče Brankoviću.
Neoklevaj, odvaži se bèrzo.

Vuk Branković.

Ja ću doći.

Sava Mudrinić.

Hajd'mo dakle skupa.

(Svi izidju. Zaviesa padne.)

Konac čina pèrvoga.

Čin drugi.

Prizor pèrvi.

(Soba u tvèrdjavi Prištini.)

Vukašin, Gojko i Uglješa.

Vukašin.

(Stupi k prozoru.)

Od ovud se vidi njihov tabor.
Koji su mi krunu jednom dali,
Ovamo su svikolici došli,
Da ju opet skinu s moje glave,
Kad izgubih bitku na Marici.
Svikolici iznevieriše me.

Gojko.

A na čem se sada još osniva
Naša nada?

Vukašin.

Samo na nagodi.

Uglješa

Nek juriše na te čvèrste zide
I nek podlo kèrvave si čelo,
Dok nam dodje pomoć, što nam šilju
Grad Dubrovnik i Kantakuzeno.

Vukašin.

Ta doć neće.

Gojko.

Je l' sam pravo čuo?

Vukašin.

Ulaci su jutros k meni došli,
Turčin prieti Kantakuzin-caru,
A Mlećanin gradu Dubrovniku.

Uglješa.

Prietio im sam pakleni djavo!

Gojko.

Propali smo.

Vukašin.

Mlogo ćemo dobit,
U dogovor ako se pustimo.

Gojko.

Prinudjen se nedèrži ugovor.

Vukašin.

Moraju se na njega zakleti.

Uglješa.
Zakletve se prekeršiti mogu.

Vukašin.
Većini je zakletva još sveta.

Gojko.
Što će biti, ako ju uzkrate?

Uglješa.
Tada Uroš poginuti mora.

Vukašin.
Pod nipošto. Što bi to hasnilo?
Izliku bi izgubili pravde,
Kojom biva svetinjom stvar naša?
Boljih sriedstvah ima još od sile.
Ostav'te me, ja se moram sada,
Sam sa sobom posavietovati

(Gojko i Uglješa izidju.)
Možebiti, tu se sreća kreće,
A i nije možebiti tako —
Još najbolji neяви se dio.
Sèrbskog cara krije ova tvèrdja —
Tim imenom ukrotit ću četu,
I zaiskat što je meni volja.

(Car Uroš dodje zamišljen. Vukašin mu se nakloni.)
Svietla kruno, sve ti dobro želim.

Uroš.
Ti li si to? Dok će aps taj trajat?

Vukašin.
Aps, kakav aps? Nisi l' ti gospodar
Toga grada, ovoga zemljišta?
Neloviš li bez svake preprieke
Po šumama? Nije l' ti tèrpeza
Nakićena dragocienom spravom
I jestvinom svakoga podnebja?

Je l' ti ikad prazna bila čaša?
Nečara l' ti uši skladnoglasje,
Od kojega boljega neima
Ni u sjajna carigradskog dvora?
Zar pred tobom Gerkinje dievojke,
Neizvode čarobnih igarah,
I divotom svog prelesna tiela
Neotimlju nas brigam i zemlji?
O kakovu govoriš mi apsu?

Uroš.

Vukašine, nemoj mi se rugat.
Meni fali zlaćena sloboda.
Kako da mi jelo, pilo rači,
Kad mi sieđe za stolom dušmani,
Kad se bojim otrova u čaši?
Kakvu slast mi lov podati može,
Kad me prate jedino uhode?
Kada moram gledati i slušat
Dokle moja dosiže sloboda!
Zašt sam lišen prijateljah svojih?
Skladoglasje može li učinit,
Da na milu zaboravim majku?

Vukašin.

Opet možeš siesti na prestolje,
Ako nicke izpuniš pogodbe.

Uroš.

Na sve i sva gotov sam pristati,
Ali od kud nagla ta promiena?

Vukašin.

Ja izgubih na Marici bitku,
Vojvode su odpali od mene
I dodjoše da te oslobode.

Uroš.

Znano mi je.

Vukašin.

Pomoć ide gradu,
I od Gèrkah i od Dubrovnika,
I prispjet će danas ili sutra ;
No bratinske žao mi je kèrvi.
Dragovoljno dao si mi krunu,
Dragovoljno vraćam ti je opet.

Uroš.

Kako sam se u te upoznao !

Vukašin.

Ja sam bio tvome otcu mio !
Moja pest mu jednom život spasi.
Ja nadvladah neslogu stranakah,
Slavohlepje Vuka Brankovića ;
Bijaše mi tek do sreće zemlje.
To bi razlog zašto sam ti krunu
Niekom silom oteo, zašt vladah.
A ako mi ništa nije jošte,
Što poduzeh, za rukom izašlo,
To pomisli na čoviečju slabost
I da višnja sila je prot' nama.
Ja okrutno postupao nisam
Nikad s tobom ni sa tvojom majkom,
I dušmane štedio sam svoje,
Ne iz straha, već iz dobra sèrca.

Uroš.

Blagorodni, plemeniti mužu !

Vukašin.

Budi vazda vieran svojoj rieči.
Vierolomstvom obteretit dušu,
To nevriedi kruna, ni življenje.
Od prestola živiet ću daleko,
Da okalit mojim dušmanima
Uzmogne se osveta prot' meni.
Samo mome blagorodnom sinu

Bud' milostiv — u grudi mu kuca
I veliko i zahvalno sèrce.

Uroš.

Biti ću mu. I veseli Gojko
Nesme falit u mojemu dvoru.
Tek Uglješa —

Vukašin.

Taj će samnom ostat
U Prištini. A sad mi dopusti,
Na kolienih da ti se poklonim
Ko podložnik — sretno carevao!

[Klekne.]

Uroš.

[Dižući ga.]

O moj dobri otče Vukašine!

Vukašin.

Molim, stavi uviete po volji.

Uroš.

Hajdmo dakle odmah sad na poso!

Vukašin.

Idi napred, za tobom ću doći.
Želim prije naviestiti sinu,
Da ćeš bit' mu milostiv gospodar.

Uroš.

Učini to otče Vukašine!

[Izidje.]

Vukašin.

[Gleda za njim.]

Moj prost govor sretnim ga učini.
Kako lahko prevarit je diete!
Za plitak je život on gradjanski,
Ne za prestol, gdje krepčine treba.
Ja ga moram časak opet tèrpiet,
Zatim dolie — Vukašin nek vlada!

Prizor drugi.

[Otvoreno polje izpod Prištine.]

Carica Jelena, Lazar Grebljanović, Vuk Branković, Jug Bogdan s Jugovićima, Miloš Obilić, Ivan Kosančić, Milan Toplica i pratnja.

Milan Toplica.

U tom pravcu Carigrad se diže.
Daleko je gradina od ovud,
Sinje more plače mermer-kule.

Ivan Kosančić.

Iz zelenih brežuljakah viri
Preko mora njeno sjajno lice
Od Evrope tamo na obale
Azijatske. Brodovi bez broja
Bèrziim tiekom prosiecaju vale,
A mnogo ih planduje u luci.

[Zvuk trubaljah izvan prizora.]

Jelena.

Što to znači?

Lazar Grebljanović.

Da se neprijatelj
U dogovor upuštati želi.

Jelena.

Nek mu bude izpunjena želja.

Lazar Grebljanović.

Dovedi nam Milane ulaka.

[Milan Toplica otidje]

Vuk Branković.

Svietla gospo, pogledaj der sunce,
Što za onim modrim bèrdom slazi;
Nije l' kano da se sprema leći
Veleliepna carica od neba,
Na ogroman od grimiza odar?

Jelena.

Velji bože! Ako tamo siediš,
Gledni na me s mora veleliepja
I svietlosti, i razvedri slastju,
U kôj plivaš, turobno mi sèrce.

[Milan Toplica dodje s Gojkom.]

Premda nije, vojevodo Gojko,
Tvoja viernost u mom stanu bila,
No budući dolaziš zbog mira,
Zato si mi ipak dobro došo!

Gojko.

Uvidivši bludnju tu, dolazim
I kajem se samo nešto kašnje
Nego drugi —

Jelena.

Pokoru taj čini,
Koi se kaje, pozdrav'te ga druzi!

(Svi vojvode izvan Vuka Brankovića pozdrave Gojka i rukuju se s njime.)

Vuk Branković.

[Nemarno.]

Kako si mi?

Gojko.

Dobro, dobro!

Jelena.

A sada nam ugovor pokaži.

Gojko.

Evo ti ga.

Jelena.

Grebljanović kneže,
Uzmi pismo, pa mi ga izpitaj
S vojvodama od točke do točke,
A zatim mi kaži, kog ste mnienja.

(Grebljanović uzme pismo i povuče se s vojvodama izvan pozorišta.)

Kako moj sin?

Gojko.

Sasvim dobro, gospo.
Sèrdačan ti od njeg nosim pozdrav.

Jelena.

Je l' veseo?

Gojko.

Veseo ko vazda.

Jelena.

Je l' o meni često govorio?

Gojko.

Mnogo češće no o ičem drugom.
Njegova je ljubav k svojoj majci
Pribavila onomadne jošte
Riedku sreću ubogu čovieku.

Jelena.

Kako? Sreću ubogu čovieku?

Gojko.

Ubog čoviek, otac mnoge diece,
Dodje predanj ko tvoj tajni ulak.
„Ja dolazim, reče mu, iz dvorca
Tvoje majke, za tebe se moli
Tužna bogu, i evo ti šilje
Sad po meni blagoslov i pozdrav.“
Car bi tronut i stade plakati.
Bol njegova uzderma seljaka
Natoliko, da se predanj baci
Na koliena i kroz plač priznade,
Da ga nužda nauči lagati.
Car m' oprosti, pa ga još nadari.

Jelena.

Kano harpa u njega je sèrce,
Tko ju dirne, toga obdariva

Ona odmah rijekom glasovah.

[Grebljanović se opet vraća s vojvodama.]

Ukloni se vojevodo Gojko.

[Gojko se ukloni.]

No, što veliš k ugovoru kneže?

Lazar Grebljanović.

Vojevode nisu zadovoljni.

Jelena.

Nedaj bože, pravdat se možete

O životu kakova seljaka,

No kada se radi o slobodi

Vašeg cara, zamuknite mukom.

Postojanost koristna je često;

Nu tu nebi no bezumnost bila!

Čitaj pismo, hoću da ga čujem.

Lazar Grebljanović.

[Čitajući.]

I. Da se oprostí i zaboravi sve ono, zbog čega me obiedjuju, meni, mojemu sinu, braći i pristašama bez razlike sad i za vaviek.

Jelena.

Isus kaže: „Ljubi iskèrnjega

Ko sam sebe,“ ako istom mierom

Nemožemo, ipak bud' im prosto.

Lazar Grebljanović.

[Čita.]

II. Da se obezbiede imovina, dobra i dostojanstva meni, mojemu sinu, braći i pristašama bez razlike i bez svakog ušterba sad i za vaviek.

Jelena.

Neka bude i to, samo dalje.

Lazar Grebljanović.

[Čita.]

III. Ja si priuzdèržujem nasliedno županstvo za sebe i svoje mužko zakonito potomstvo na viekovita vremena.

Jelena.

I na ovo moramo pristati.

Lazar Grebljanović.

(Čita.)

IV. Ako sietli car Uroš peti po višnjoj volji premine bez mužka zakonita potomstva, š njim ugasne glasovito carsko pleme Nemanićah — u tom slučaju uvietujem si nasliedstvo na sèrbski presto, za sebe i svoje mužko zakonito potomstvo u ravnoj lozi od otca na sina na viekovita vremena.

Jelena.

To je greben.

Lazar Grebljanović.

Zaista on traži

Više, no je ikad ikoi Sèrbin
Pomislio.

Jelena.

Nemogu tajiti,

On zahtieva mnogo, jako mnogo!
Da unj nije dragoga zaloga,
Za sve gluha bila bi ponude
I divjem bi sve pustila ratu,
Negledeći na pomoć što čeka,
No je l' manje, kaž'te, što već ima? —
Na njeg' miestu, tko da manje traži?

Vuk Branković.

Obzir tiera, ovim izdajicam
Neizmierne podati koristi,
I čine nas slabe kano diecu.
Ja bi reko, dozvol'mo sve sada,
A nedèrž'mo zatim baš ni mèrve.
Ovako bo zapovieda nužda.

Jug Bogdan.

Jurve ima osamdeset lietah,
S pravednostju štono sam oženjen,

A udovcem u zimi života
Neće mi se postat podnipošto.
Zato mislim: Sklopimo ugovor
Jošte danas, a da se oženi,
Neka odmah zamolimo cara.

Jelena.

Tako valja. Što je zaključeno?

Lazar Grebljanović.

Na ugovor da se zakunemo.

Jelena.

Dobro dakle, neka dodje odmah
Vukašinov poslanik ovamo.

(Milan Toplica izadje.)

Baš vam hvala moje vojevode.
Štono ste mi svi na ruku bili
U ovome velikome poslu.
Neka danas jošte car dočuje
Kakva vierna kucaju mu sèrca,
I on će vam bit ko ja zahvalan.

(Milan Toplica dodje s Gojkom.)

Lazar Grebljanović.

Neka živi sietli Uroš care!

Vojvode.

Da nam živi sietli naš Gospodar!

Jelena.

Klik si čuo, vojevodo Gojko,
I sad znaš da Uroš vlada zemljom,
Ugovor je jednodušno primljen,
Prem je opor i koristoljubiv,
I hoćemo da se nanj svečano
Zakunemo. Mrak se jurve hvata,
Otvori nam od tvèrdjave vrata,
Da udjemo u njene prostore.

Gojko.

Svietla kruno, bit ćeš poslušana.

(Svi otidju.)

Prizor treći.

(U Prizrenu.)

(Soba sa dvie pobočne odaje u Grebljanovićevoj kući.)

Mara i Vukosava.

Vukosava.

Ti miluješ Vuka Brankovića.

Mara.

Milujem ga no sve ino.

Vukosava.

Miluje li on takodjer tebe?

Mara.

Kazo mi je i zakleo se je,
Čuh kazivat, da junak nemari
Za plien lagan; što mukom odhèrva
I što silom zaprekama otme,
To jedino u njeg ima ciene.
On me mora težkom mukom steći;
Da zavisi od moje oblasti,
Pa, kanoti Apolon u basni
Svoju Dafnu, on da goni mene,
Uzela bi krila od oluje
I iz doli ja bi bèrzom nogom
Uzletila na vèrhunac gore,
Na tanak bi popela se oblak
I tek bi se pred nebeskim vrati
Uhvatiti pustila po njemu
I opeta donijet na zemlju.

Vukosava.

Sanjarice!

Mara.

Tvorbu oblijeće

Tko god ljubi, pram u zoru gnuri
I kupa se u ružičnom svietlu,
Dok mu rajska slast razjasni lice.
Sam bog njemu udesiva jezik,
Koi tad poje sladka čuda čuvstva —
No božici njegove ljubavi
Razumljivi, jasni to su glasi,
U dno sèrca, koji joj prodiru.

Vukosava.

Kazuj prosto, kako ti je sèrcem
Zavladao ?

Mara.

Kod naše si strine

Bavila se u Kruševcu gradu,
Kad se dade krunisat car Uroš.
Dan prolietan blagih zrakah bješe
Pun mirisa i vedroga neba.
Sa svih stranah puk nagèrnu u grad,
Da se divi riedkoj svetkovini.
Poslanici i svi vojevode
Pokrajinah, što Sèrbiju čine,
Razvijahu sjajnost nevidjenu.
Mladjahnoga provodeći cara,
Napèrvo su išle sve vojvode
Od Sèrbije, Primorja, Rascije,
Slavonije, Dalmacije, Bosne,
Bulgarije i Maćedonije,
Arbanije i Kotromanije
A napokon od svetoga Save.
I hèrvatski plemeniti bane,
Koga posla njegov kralj prejasni,
Ko gost dodje, da pozdravi cara.
Gdi je jezik, koi bi kadar bio
Tog provoda sjaj opisat vriedno !
Po svèršenom slavlju krunovanja

U dvorcu je poklanjanje bilo.
Riedkim sjajom naticivahu se
U dvorani sve zvezde te zemlje.
Divni cvijet milovidnih gospah,
Ko svibanjski dan, stolicu je carsku
Pretvarao u vilinske dvore.
Iz skupštinske naloge izidje
Divan vitez i caru prozbori.
To je bio Vuk Branković kneže.
Hvalio je velji značaj dana,
Otačbine slavu, mir i sreću
Te izrazi zahvalnost skupštine
I ćut puka tolikim usèrdjem,
Da ga svatko pohlepno slušaše,
Moje sèrce žestokim kucanjem
Slavljaše ga. Kada slovo svèrši,
Zvučilo je sveudilj dèrhcući
Ko Memnonov čudnovati stupac,
Kad ga svojom svietlostju pozdravlja
Bog sunčani. Od onda ga ljubim.

Vukosava.

Hvala sestro na tvojem t' uzdanju.
Toliko je moje dioničtvo,
Da, ako bi i ljubila kneza,
Odmah bi ga odrekla se rado,
Samo da ti nepomêtem sreće.

Mara.

Možebiti da ga i ti ljubiš —
Ti ga ljubiš, dà, dà, to mi kaže
Tvoje lice, jezik odricanja,
Zvuk tvog glasa — o uboga sestro!

Vukosava.

(Nestašno.)

O ja ljubim sretno i presretno!

Mara.

On te ljubi a prevari mene! —
Sada mi se razjašnjuju mnoga.

O kako sam bez razloga bila —
Kako sam se obsieniti dala!
Više putah ja sam opazila,
Da si pogled, diveć se tom mužu,
Požariv se, obarala natle.
U potaji posmieh pun značenja
Š njim mienjala i kad se nehtiede
S tobom šalit, ko lukava lija
Iz društva se tihomice krala.

Vukosava.

Nemoj sestro, ti mi činiš krivo.

Mara.

To je uzrok tvoje skrovitosti,
Malo zboriš, da se neodadeš.

Vukosava.

Utieši se ja drugoga ljubim.

Mara.

Drugog ljubiš? Je l' moguće sestro?
Ili tajiš? O neboj se ništa,
Već govori, istinu govori,
Razgnjevit se neću, već ću jošte
Svom nježnostju nagradit te zato.
Ne, ne, muči! Pobiesnit bi mogla,
Kad bi tvoju morala ćut tajnu.
O zadèrži, zadèrži ju za se. —
Mučno ti je, vidim, kazat mi ju;
Ja ću jošte ponosnija biti
Od sad s mojim sladkim licumiercem.
Kada dodje, da mi opet laska,
Dèržit ću se, kô da ništ nećutim,
Hladnokèrvno ja ću ga gledati
I poštenje saćuvati svoje.

Vukosava.

Ja Miloša Obilića ljubim,
Odkad svlada Brankovića kneza.

Mara.

Taj boj mi je sam knez opisao,
Posèrnu mu konj i pade š njime,
To lukavo upotrebi Miloš,
Da si uzme svoju malu slavu.

Vukosava.

Sva Sèrbija jošte o tom zbori.

Mara.

Lažeš —

Vukosava.

Sestro, da se neusudiš —

Mara.

Još jedanput kažem ti da lažeš.

Vukosava.

Daj mi sile, bože, da to snosim!
Zašto nisam ružna kano bogalj,
Privikla bi ruglu zlobna svieta,
Pa plakala nebi. Što t' učinih?

(Kneginja Milica Grebljanovička ulazi.)

Milica.

Što se sbilo?

Mara.

Nemogu da snosim —

Milica.

Šuti, dok ti nedopustim sborit.
Vukosavo, kaži, što je bilo?

Vukosava.

Ja joj kazah, da Miloš Obilić
U dvoboju svlada Brankovića —
A ona mi reče, da sam tašta,
I da lažem, da izmišljam bajke.

Mara.

Ja istinu natoliko ljubim,
Da je mene sèrce zabolielo
Slušajući da ga tako kori,
Pa sam nešto rekla u gnjijevu —
Sama neznam šta, — no sad se kajem.

Milica.

(Mirno i dostojanstveno.)

Nesmotrena, žestoka si Mare!
Ta što ti je do Vuk Brankovića?
Bio svladan on ili nebio,
Dievojka mu čast obranit neće!
U ostalom on je bio svladan,
To svak znade, kano što su drugi
Jurve bili svladani od njega.
Dosta o tom. No nije mi milo,
Da si blagu sestru tako vriedjaš,
Zato će ti strogo sudit otac.

Vukosava.

Nemoj majko!

Milica.

Dobro, zasad neću.

Ti njegova nakrišpana čela
I gromkoga glasa izraz gnjievni
Podnijeti znam da nisi kadra.
Jezik bi ti pred otčevim gnjievom
Oniemio. — Sad se pomirite.

Mara.

Oprosti mi sestro —

Vukosava.

Sa sveg sèrca!

(Gèrle se.)

Milica.

(Mari.)

Ti miluješ Vuka Brankovića.

Mara.

Ja Ja Majko ? . . .

Milica.

Tom je dokaz svadja,
Shvatiti se inače nemože.
Tvoju sklonost ja sam izvrebala,
I ko mati sreću ti i korist
Izmierila. Ljubiš li ga zbilja ?

Mara.

Ljubim majko !

Milica.

Znade li on zato ?

Mara.

Jošte nezna.

Milica.

A ljubi li on tebe ?

Mara.

Jošte prije, nego li je pošo,
Da izbavi mladog Uroš cara,
Svoju mi je izjavio ljubav.

Milica.

Dobro kćerko. Ja sam zadovoljna.
On je bogat, i svatko ga cieni
I rad blaga i rad vlastitostih,
Kao malo kog u svoj dèržavi.
Diete moje, on će ti bit suprug.

Mara.

O ljubezna, mila moja majko !

Milica.

A na što mi Vukosava misli ?

Vukosava.

Kakono je sretna moja sestra.

Milica.

Ti miluješ Miloš Obilića.

Vukosava.

Ja ga ljubim vèrhu sveg na svijetu!

Milica.

Je l' ti Miloš svoju strast odkrio?

Vukosava.

Jeste Majko.

Milica.

A ti kćerko?

Vukosava.

(Neduzno.)

I ja.

Milica.

Boljeg nisi izabrati mogla,
Svedj sam si ga želila za zeta.
Tako dieco, nemojte se brinut
Za blagoslov svojih roditeljah.
Kad vas dodju prosit vojevode,
Nećemo ga lje uskratit vama.
S Lazarom ću jurve stvar uredit.

(Lazar Grebljanović dodje.)

Moj Lazare!

Mara i Vukosava.

Otče, — mili otče!

(Potèrče mu na susret i gèrle ga.)

Lazar Grebljanović.

Zdravo ženo! Kako ste mi kćerke?

Mara i Vukosava.

(Radostno.)

Dobro otče!

Lazar Grebljanović.

Nu i vidi vam se!
S očijuh vam radost sja i sreća,
Ko i mene da će da obasja.

Milica.

Za malo ćeš čuti Lazo,
Što nas čeka, pa pomoći ćeš mi,
Da izvedem, što toliko želim.

Lazar Grebljanović.

Rado ću se uzterpiti dotle.

Milica.

Što car radi?

Lazar Grebljanović.

Bez kapljice kèrvi
Biè izbavljen i u Prizren udje.

Milica.

A što se je s Vukašinom zbilò?

Lazar Grebljanović.

Nije više kralj, već župan sèrbski —
No kasnije više o toj stvari.
A gdje nam je sin?

Milica.

On lovak lovi.

Vukosava.

Otče jako opeče te sunce.

Lazar Grebljanović.

Oštar vietar duva tamo vani,
Vatru siplju sunca žarke oči,
Po poljanah tku šarene sage,
Šume rese bojom, zriju sietve,
Zriju groždje a obraze mračè.
U vojni je dobro, zdravje služi.

Mara.

Bura biesni, kiša riekom ljuška.

Lazar Grebljanović.

Tad plašt brani — a sunce ga suši.

Vukosava.

Hladne noći —

Lazar Grebljanović.

Blage su to doba.

Ni u istog cara nema sobah

Sa takovim divnim baldakinom.

Mara.

Vojnik mora ipak mnogo snosit.

Lazar Grebljanović.

S vremenom mu omile sve kine.

Milica.

No sad dodji, da mi se odmoriš.

Lazar Grebljanović.

Baš nebranim.

(Odlazeći s Milicom.)

Što si reći htela?

(Izadju.)

Mara.

Još ga nema, a već doć bi mogo!

Kroz prozor ću da povirim malko,

Nebi li ga kako opazila.

(Mara otidje na druga pobočna vrata; u dnu kazališta odmah se ukaže Miloš Obilić i dodje neopažen napred.)

Vukosava.

(Neopažajući Miloš Obilića.)

On će meni biti suprug, on, on!

Liepa zemljo s tvojim krasnim danom,

O sunašce, blago svietlo svieta,

Viečne luči ljudih i nebesah,

Nagèrnute gomile čudesah,

Dosada vas tupim gledah okom,
Zatvorenim čuvstvom svoga sèrca!
Sada, sada, poznajem vas stopram,
Poznati vas nauči me ljubav.
O blaženstvo, što m' u dio pade!
Klicala bi sa sretnom si braćom,
Digla bi se bez tiela u zrake,
I hvalila sred angjelah boga!
Skoro dojt će dan radosti moje,
Skoro dojt će vesna mog života,
Uskèrs sèrca iz sna mojih ćutih!
Zamolit ću tada slavulj pticu,
Da priobći livadi i šumi
Pievajući moga sèrca sreću,
Jer tek plakat ja ću od radosti!

Miloš Obilić.

Vukosavo!

Vukosava!

Miloše!

(Gerle se.)

Zlikovče,

Ta ti si me kradom slušo — jel'te?

Miloš Obilić.

Slušo sam te.

Vukosava,

Nebi smio slušat.

To nij' išlo tebe, o vieruj mi

Prijatelju.

Miloš Obilić.

Toga nevierujem.

Vukosava.

Tada vieruj prijatelju,

To me blaži.

Miloš Obilić.
Ja ću to vjerovat
Dokle god mi neohladne kervca.

Vukosava.
Imaš pravo. Kaži ljubiš li me?

Miloš Obilić.
Dok taj mali plamen, život, bukti,
Dokle mislit i ćutjeti mogu,
Ljubit ću te, neprestano ljubit.
Da bi mogo zračić rukom sgrabit,
Koi razblažen djul-obraz ti ljubi,
Odmah bi ga mačem umèrtvio.
Zašto plačeš?

Vukosava.
Plaćuć hvalim bogu!

Miloš Obilić.
Blagoslovljen jezik i ćut tvoja!
Tako savez sklapljaju nam sèrca,
Koji trajat ima prieko groba.
U nebu ću uzet te za ruku,
Pred tvorca ću stupit u skromnosti
I hvalit mu za taj dar u pjesmah.

Vukosava.
Kad te gledam i govorit slušam,
Tad vremena letieti nećutim,
Zaboravljam, da prolaze časi.
Ja te štujem ko nikog na svijetu!
Poštovanje, to je ona stiena,
Nepomično na kojoj počiva
Božanstveni hram ljubavi moje.

Miloš Obilić.
Jošte danas ja ću te izprosit.
Sve blažene zatim ću pozvati

Za svieoake u moj stanak prosti,
Diveći se da se osviedoče,
I na zemlji da je možno biti
Toli sretnim kanoti u raju.

Vukosava.

Vazda tvoja!

Miloš Obilić.

Tvoj dok zviezdah bude!

(Izadju.)

Prizor četvèrti.

(Soba u Prizrenu gradu.)

Car Uroš i Jelena.

Jelena.

Snažno počmi, da te tvoj podanik
Nenadvlada. Slabost radja samo
Preziranje i odpor vojvodah.
Moć ih kroti — ne b' inače bio
Poklonio krune Vukašinu.
Po zakonu vladaj, ne po sili,
Neka bude svim jednako pravo,
Kao sunce, što svim stvorovima
Jednak deo svoga svietla daje.
Budi štedljiv! Razsipnost proguta
Blago carstva kô mala kućanstva;
S mudrostju se štednja vazda druži.
Tratnja tlači samo narod, ljubav,
Globi zemlju, ubožtvom ju puni
I zahtieva nakon što je tudje.
Po pravici udaraj poreze
I daj puku dugotrajan pokoj.
Ogledaj se, sve je na ugaru,
Plug zahèrdja, šuma je do kuće,
Glad prebiva medju tvojim pukom.
Mir tek goni toga biesna vuka,

Gradi, puni izgoriele stane,
Goji obèrt, on obilje siplje.
Podaj, sinko, podaj zemlji pokoj!
Da proučiš svaku stranu zemlje,
Putuj po njoj, jer je bolje da te
Jedan seljak vidi, nego deset
Vojevodah. On te blagosivlje;
A ovi su privikli ti odviš.

Uroš.

Hoću majko!

Jelena.

Za svog savietnika
Naimenuj Grebljanović-Kneza.
On je pošten bez koristoljubja.
Mio puku i razdor nesije,
A ja ću te s moje strane, tudjim
Nemaknuta uplivom, svedj krepko
Podupirat. Sad je dost naukah.
Ti se moraš oženiti sinko.

Uroš.

Tako bërzo?

Jelena.

To zahtieva dobro
Te dèržave i uzdèržaj kuće.
Zaručnicu ja ti već izabrah.

Uroš.

Koju?

Jelena.

Jelu kćer Paleologa,
Ta ženitba doniela bi Sèrbskoj
Mnogo hasni. Njezin otac bi nam
Povratio, što u Tesaliji
Niekoč dobi, kao diel miraza
Svoje kćeri. Izprosi ju sinko.

Ovaj savez obijuh dèržavah
I nasip bi prot Islamu bio,
Koi vas iztok poremetit prieti.

(Knez Lazar Grebljanović dodje.)

Lazar Grebljanović.

Svietla kruno, blagoslovio te
Bog i tvoju roditeljku sjajnu.

Uroš.

Zahvaljujem mili moj Lazare.

Jelena.

Ja nemanje, štite naše kuće!

Uroš.

Je si l' bio kad u Carigradu?

Lazar Grebljanović.

Pred dva lieta.

Jelena.

Je si li vidio
Tamo kćercu Paleologovu,
Liepu Jelu?

Lazar Grebljanović.

Jesam, jasna gospo.

Jelena.

Kakova je? Opiši ju točno.

Lazar Grebljanović.

Još nevidieh takove lepote
A ima joj osamnajst godinah.

Uroš.

(Požudno.)

Ah!

Lazar Grebljanović.

Puna ti je duha i života,
Kano tèrska vitka i visoka,
A njezina plemenita tiela
Mili udi obli su i puni.

Uroš.

Tako liepa! Kako li si reko?

Jelena.

Slušaj dalje, slušaj mili sinko.

Lazar Grebljanović.

Glavu resi cèrna ruda kosa,
Toli svietla, toli obilata,
Da ju zovu „carigradskom vilom.“

Uroš.

Carigradskom nazivlju ju vilom!

Lazar Grebljanović.

Lice joj je dugoljasto oblo,
Bielo, čisto kano mramor kamen,
Toli ljubko, da nad njime sjaju
Njene oči, ko dva žarka sunca.

Uroš.

Odmah k njojzi na krilima mislih!
K njojzi burom i tiekom oblakah,
Da se žudnja utaloži moja!

Jelena.

Neljubi ju plamom, nego žarom,
Ne razmnivom, nego samo čuvstvom,
Ljubav ti je vila rajskog kraja,
Ona će te gnjevno ostaviti
I vratit se u svoj stanak, nebo,
Ako ljubiš tielom a ne dušom.

Lazar Grebljanović.
Kneginja bi vriedna bila, postat
Sèrbskog roda presjajnom caricom.

Jelena.

I ja velim. No hoće l' vojvode?

Lazar Grebljanović.

Svi će vez taj radostno pozdravit,
Svi do jednog izvan Vukašina.

Uroš.

(S preziranjem.)

Tko tog pita? Grebljanović-kneže,
Ja te šiljem na radostnu prosbu,
Iz bijela Carigrada da mi
Sjajni alem taj dopremiš amo,
Razvij tamo sjaj i veleliepje,
Ti zastupaš cara sèrbske zemlje.

Jelena.

Tko će s tobom?

Lazar Grebljanović.

Devet Jugovićah.

Jelena.

Kada ideš?

Lazar Grebljanović.

Mnim za osam danah.

Uroš.

Tako kasno?

Lazar Grebljanović.

Gledat ću čim prije.

Uroš.

Blagom ću te obskèrbiti, da će
Carigradski dvor izbulit oči!

O tom ćemo, mili moj Lazare,
Još govorit, i sve za put spremit.
Sada pako lahka noć za danas.

Jelena.

Spavao mi dobro, mili kneže.

Lazar Grebljanović.

Angjeli vam počivak čuvali!

(Knez Lazar izadje a za njim car Uroš i Jelena.)

Zaviesu pade.

Konac čina drugoga.

Čin treći.

Prizor pèrvi.

Prizren.

(Soba u kući Grebljanovićevoj.)

Milica, Mara i Vukosava.

Milica.

Otcu bješe prosba vojevodah
Dobro došla, mnogu skèrb mu skinu,
Kojano je s kèerima skopčana.
Poslušajte muža ko glavara,
On je vama štit, čvèrst čokot, stablo,
A vi rozgva, što s' oko njeg vije.
Nema sloge, gdje su dvije volje,
Pod tim pati skromnost, zapt, kućanstvo
A i ugled družice i druga.
Niegujte si muža svedj jednako,
Razsipnostju netratite blaga,
Ni štovanja sumnjom svoje časti.
Ako drugač uživite, sviet će
Vazda sumnjat o vašoj kreposti.
Ostanite vjerne sve do smèrti

Svojim mužem, istom prividu se
Ugibajte, da uzmore kazat
I zli susied: „To je čista žena!“
Od te veće, ako li to jeste,
Nemože vam nitko dati hvale.

(Vuk Branković dodje.)

Dobro došo ljubezni moj zete!

Vuk Branković.

Pozdravljam te štovana kneginjo
A i mile tvoje kéerce.

Vukosava.

Hvala.

Milica.

Što nam radi srietla kruna?

Vuk Branković.

Žudnja

Za mladom ga napunjuje svega.
Ljubav ga je sasvim promienila,
Da ga nećeš moći spoznat više.
Odreće se veseljah, koja su
Inače ga toli radovala,
I skrušenim tek se sieća sèrcem
Prijašnjih svojih taštih danah,
Jednom riečju, viežba s' u kreposti —
Da ju čistim ogèrli sèrdašcem.
Samo danas malko časti.

Milica.

Gle, kako se Vuče zlobno šali!

Mara.

A toj časti što povoda daje?

Vuk Branković.

Dočuo je, da prositba uspièe.
Carevna već putuje u Prizren.

Milica.

Ovaj glas je angjeoski pozdrav
Za svu zemlju. Je l' mu mati zdrava?

Vuk Branković.

Nada, da će brak taj biti sretan,
Rumenilom od mladosti posu
Njena lica. Nikada je nisam
Tako dobre vidio još volje.

Milica.

Da oboje blagoslovi višnji!
Dodj u bašču samnom Vukosavo,
Svašta zborit imaju mladenci.

(Milica i Vukosava izidju.)

Vuk Branković.

(Maru za ruku primajući.)

Nekrati mi male biele ruke,
Liepotice, do smerti je moja!
Izpod tiska osiećam da dèrhće —
Pusti čuvstvo iz dubljine sèrca,
Da m' ublaži kroz tu milu ruku.
Takvih silah, kano u tih pèrstih,
Ni u ruci nema čudotvorca.

Mara.

Da imadem takih silah mili,
Ja te nebi izliečiti htiela.

Vuk Branković.

Zašto nebi?

Mara.

Ljubio me nebi,
Od ljubavi da te ja izličim.
Za samotno sèrce plaćuć ja bi
Grob samotan morala si tražit.
Ljubiš li me u istinu Vujo?

Vuk Branković.

Više nego što sam izreć kadar.

A ti dušo? Nek jezik i sèrce.

Sad prozbore.

Mara.

Imaj potèrpljenja.

Plašivo sam ja dievojče samo,

Više imam čuvstva nego riečih.

No ako to hoćeš, i rad' čuješ,

Cieli lietni dan ti neću drugo

Pripoviedat, već o toj ljubavi,

Dok sustaneš.

Vuk Branković.

Toga nikad neću,

Baš da dojdem iz kèrvave bitke,

Smèrtonosnim ranama vas pokrit.

Mara.

Hoćeš li me neprestano ljubiti?

Vuk Branković.

Moja ljubav trajati će prieko

Svih viekovah, obstojat će jošte

Kad sve prodje.

Mara.

To je viečni izvor

Sveg blaženstva, kada znadem, da te

Nikadare izgubit nemogu.

Vuk Branković.

Tako jeste. Vieruj u to vazda.

Pod tobom ću sterat cvieće vesne,

Veselo ti sazdat carstvo braka,

I više te cienit, no svoj život.

Mara.

Kako da ti to naplatim Vujo?

Kad dan dodje, da mi cviet povene,

Dan, kad smèrzne ljubav, dan starosti,
Kad posiedu vrieme smali cienu,
Tad mi podaj božice ljubavi
Moć tvog pása, da, ako nam glavu
I snieg krije, kano ljubovnici
Uzmognemo poč u viečni pokoj.

Vuk Branković.

Mila dievo, mi ćemo na zemlji
Sagraditi nebesko si carstvo.

(Oboje izadju.)

Prizor drugi.

(Otvoreno mjesto pred carskim dvorcem.)

Miloš Obilić.

Jošte suše žmuljeve u dvorcu!
Neće da se dovérsi čašćenje.
Utekla je iz dvorana tuga,
A unidje s veseli barjaci
U nje radost. Razkošnoj čeljadi
Mirodije vonjaju, a čaše
Blistaju se. Viere mi pozna se,
Mlad gospodar da stoluje ovdie
A ne stari i mračni Vukašin.
Amo idu nieki puni vina.

(Više gostiuh prodje mimo njega prijazno pozdravljajuć ga.)

Je si l' čuo, Milane Toplico, svèrsi li se jurve čast?

Milan Toplica.

Car se digo iza stola.

Miloš Obilić.

A mati mu?

Milan Toplica.

Nebijaše je tamo; a što bi i radila, gdje se časti?

Miloš Obilić.

Pravo imaš. To nije za ženu. Jeste li bili veseli?

Milan Toplica.

Prilično. Nisi li ti bio pozvan? Ti si svima falio.

Miloš Obilić.

Slabo zdravje prisili me, da ostanem kod kuće. Sad mi je već bolje. Neće li skoro opet biti kakovo veselje?

Milan Toplica.

Ako se sviđa Dušanovoj udovici, ona sada ovdje vlada.

Miloš Obilić.

Oprosti mi Milane, dugo sam te zadržao.

(Jug Bogdan pridruži im se.)

Milan Toplica.

Ni najmanje. Ostaj s Bogom Miloše.

Miloš Obilić.

Pomoz bog, stari Jug Bogdane.

Jug Bogdan.

Hvala Miloš-Obiliću. Car je pitao za tebe.

Miloš Obilić.

Veoma je milostiv. Što čuješ o carevini i o tvojim sinovima?

Jug Bogdan.

Car Uroš ići će na susret svojoj zaručnici, i pozvao je sve vojevođe, da mu se pridruže. On namierava sagraditi crkvu na onom mjestu, gdje ju prvi put ugleda i izmieni s njom znakove ljubavi. Tako mu se ono mjesto čini sveto.

Miloš Obilić.

Kad će krenut?

Jug Bogdan.

Već za koi dan. Jedva je moguć uzpregnut svoju nestèrpljivost. Udova carica ostat će kod kuće; da pristojno dočeka snahu.

(Ivan Kosačić pridruži im se.)

Ostavljam te u boljem društvu Miloš Obiliću.

Miloš Obilić.

To ne, Jug Bogdane! To ne!

(Jug Bogdan otidje.)

Prijatelju Ivane, je si l' dobro obiedovao?

Ivan Kosačić.

Mlogo bolje, nego kod kuće; ništa nam nije falilo nego umierenosti.

Miloš Obilić.

Ta neprebiva u Sèrbiji. Mi pirujemo po običaju svojih otacah, i čitave vinograde lievamo u čaše. Tako je bilo od pamtivieka i tako će i ostati.

Ivan Kosačić.

Nadaš li se što za cara od tog braka?

Miloš Obilić.

Malo ili ništa. Nema toga angjela, koi bi mogao ujazit pohote običaja.

(Gojko nešto dobre volje pridruži im se.)

Gojko.

Dobro jutro braćo!

Miloš Obilić.

Ta večer je.

Gojko.

To ja bolje znadem, ja sam stopram ustao.

Miloš Obilić.

Iza stola —

Gojko.

Zašto si se kradom udaljio? e?

Miloš Obilić.

Što ćeš tim da rečeš Gojko?

Gojko.

Tebe nije bilo kod časti — ti si vražki triezan. Šteta, biti svoju turobnost utopio bio kao kakvu mačku.

Miloš Obilić.

Tko je ostao kod cara?

Gojko.

Nitko nego Vuk Branković. Tako ima sve svoj kraj, ženitba — stolni prijatelji — san — i — i —

Miloš Obilić.

Pianstvo.

(Svi se smiju.)

Gojko.

Dakako, inače bi moralo vazda trajati. Bez ženitbe nema nasljednika, a zlo i naopako, da umre bez diece.

Miloš Obilić.

Kazuj, Gojko, što se je dogodilo kod stola?

Gojko.

Što smo jeli?

Miloš Obilić.

Ne, ja mislim, kako ste proveli vrijeme?

Gojko.

No, gasili smo žedju, zatim pili, a najposlie piančevali.

Ivan Kosančić.

Velika različnost!

Miloš Obilić.

Je l' istina, da je Uroš jedared proplakao?

Gojko.

Ne, toga nije učinio. On umije bolje carevati, nego moj brat Vukašin, koi se nikada nesieme i samo vodu pije. — Odgovaraj,

zašto nisi bio u dvorcu? Sve je bilo tako liepo u dvorcu — veoma liepo u dvorcu. — U prigodah gdje caru zapinje jezik, mora podložnik bérbetati. Izdajstvo je u takovim časovima biti triezan.

Miloš Obilić.

Ja sam mladoženja.

Gojko.

Nepiju li mladoženje?

Miloš Obilić.

Piju, no umiereno i u kući kod zaručnice.

Gojko.

Dakle neću nikad da se ženim. Sada hoću da idem. Ostajte s Bogom!

(Pieva.)

Rujna vina pune čaše,
I na samu liepe snaše —

(Gojko odlazi pievajući.)

Miloš Obilić.

Taj je pian kao klada.

Ivan Kosančić.

On je lukaviji, nego li što misliš. Svaku rieč, da i koliko se je kapih vina popilo, saznat će po njem starac Vukašin, koi bez sumnje snuje opet kakovo kovarstvo.

Miloš Obilić.

Čemu to?

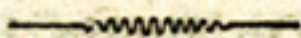
Ivan Kosančić.

On iz svega korist vuče —

Miloš Obilić.

Možebiti! Hajdmo već sam sustao.

(Obodvojica izadju.)

Prizor treći.

(Soba u dvorcu.)

Čar Uroš, Vuk Branković.

Vuk Branković.

Nema medjah Vukašinov zulum —
Čuj der primier sirova nasilja.
Jednom su mu dva mèršava vola
Na njegovoj orala poljani.
Arsojević, siromašan seljak,
Tu se desi i sin mu Nikola,
Koji gledeć, kako ovaj jaram
Plitke brazde rovaše u zemlju,
Stadoše se bezazleno smijat.
Razljutjeni začuv to Vukašin,
Da izpregnut mèršave volove
I upregnut seljaka sa sinom.
Bič pucaše i udarci oštri
Ticahu se golijeh telesah
Tog dvonoga čudnovata jarma,
Koi daktaše gorko jaučući
Pod kèrvavih udaracah težom.
Tako išlo slugama na radost,
Dok izmučen starac nica pade
Iznemogav od tog bičevanja.
Tad mu vikne zloradni Vukašin:
Kaži mi der sada starče Luko,
Nijesu li tovni moji voli?
Čiknu starac: „Kèrvniče mog roda,
Bio proklet, da od Boga nadješ!“
Jedva reče i glava mu pade
Izpred noguh zlobnom Vukašinu,
Koi ja rinu prezirući dalje.
Sinu podje za rukom uteći.
Nevapi li taj čin božju sèrdžbu?

Uroš.

To je strašno!

Vuk Branković.

Pobožnom svećenstvu,
Kom na čelu stajaše Nedieljko,
Jednom tako Vukašin prozbori:
„Treba mi je novacah otcevi,
Da vam gradim cèrkve, manastire
I da branim svetu našu vieru,
Jer sa vierom propo bi i narod.“
Pohitiše uplašeni otci,
Dadoše mu blago neizmierno.
A što misliš, da uradi njime?
Džepove je napunio svoje.

Uroš.

(Komu počima dosadjivat Brankovićev govor.)

Dà, Vukašin nesagradi ništa.

Vuk Branković.

Kad narode papa Urban pozva,
Da Isusov grob otimat podju,
Vukašin je na našu sramotu
Prosjačio po cijeloj Evropi.
Sveti otac posla mu novacah,
Dužd mletački posla mu novacah,
Kralj ugarski konjicu i novac,
Na njegovu zapoviest vojvode
Udariše po svih županijah
Prevelike poreze i daće,
Sve hristjanstvo on oglobi tako
A za time sa slabahnom vojskom
I pèrnjavom na dušmana podje,
Koi ga smèrvi kod Marice rieke;
No sve blago opet u džep turi.

Uroš.

A gdje mu je?

Vuk Branković.

Laskanjem dokaza
Vojvodama, da njegova kruna,

Nesmie ostat izpod dostojanstva
I sjajnosti Dušanove vlade,
Jer inače sve bi pokrila ih
Tobož siena sramotna ubožtva,
I tako je iz njihovih kesah
Izmamio nebrojene novce
I lišio sjajni sèrbski prestol
Skrajnje snage i imena slavna.
On umali dohode kućanstva,
Što za dvor tvoj opredieli narod,
On ti jedva polovinu dade,
A ostalo zadèrža za sebe
I za svoje nevredne drugove.
Stegnu platu istim tvojim slugam.
Pa je u svom kuburio gradu.

Uroš.

U istinu to je zao čoviek!
No što radi sa tolikim blagom?

Vuk Branković.

Neznadeš li da najtvèrdja vrata
Otvaraju ključevi od zlata?
Njim kupuje mnenja i saviesti
Vojevodah, ko što je Obilić,
Privèrženost prostoga naroda
A od turskog cara i vezira
Dugi pokoj, koga mu je treba,
Svedj mu raste pohlepa za slavom,
S tvoje glave želi skinut krunu,
Apostoli izdajstva se veru
Po svoj zemlji i tvoj pad proriču.
Sliepi puk će dić se na glas njihov,
Neće štedit ni života tvoga.
Gojku reče otoič Vukašin:
„Miesec danah, pa kraljujem opet.“

Uroš.

Je l' to reko?

Vuk Branković.

Pijani vojvoda
Hvastao se tako — sam sám čuo.

Uroš.

(Upлаšen.)

Što je činit?

Vuk Branković.

Pogubit ga care.

Uroš.

Pogubit ga?

Vuk Branković.

Preteci ga care.

Uroš.

Mili Vuče, sada ne, ne sada.

Vuk Branković.

[Moleć.]

Ubit će te — preteci ga care!

Uroš.

Ne sad, kašnje! Ako je istina —

Mili bože! — Moram majci kazat.

[Bèrzo otidje.]

Vuk Branković.

[Udari sèrdito nogom o zemlju.]

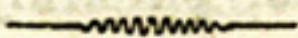
Mèržnje vriedno, kukavno stvorenje!

Smiešna lutka, bez nijednog svojstva!

Ja bi sebi lubanju razlupo,

Što se bluni takovoj povierih!

[Vuk Branković izidje.]

Prizor četvèrti.

[Soba u Prištini s jednom sobom na strani.]

Sokol. Sluga Vukašinov.

Pretvaranje, to je stvar najteža,
Sebe vazda ko dušmana motrit,
Da te pogled kakav neodade. —
Mirno lice — sèrdžbu u grudima —
Smieran govor — a užasne misli —
Propast snovat — licumierit viernost —
Htiet s' osvetit — a nemoć s' osvetit —
Paklena je to djavolska muka.
Oštar mu je pogled, no grud ovu
Neproviri, duboku ko more.
Napred mene da biesneći stupi,
Saznav tko sam, neplašim se ipak,
Ovo sèrce preživi jur više!
On me nezna, jednom dan će doći,
Dan posliednji, kada će problieđit
Taj okrutnik predamnom u prahu.
Molitvama pospiešit ću vrieme,
Vieran Sokol ostat ću dok dodje.

[Otidje u pobočnu sobu.]

[U dnu kazališta pokaže se Vukašin.]

Gojko i Uglješa.

Gojko.

Sa žalostju starieti te vidim;
Sieda kosa kaže mnogo brigah —
Većma bi se razvedrivat moro!
Dobra sofrā, razgovor i sanak
Prija zdravju — to čovieku treba.

„Tko je veseo i sit,

Tom će vazda dobro bit!“

Tako kažu.

Uglješa.

Dobra poslovica.

„Tko je veseo i sit

Tom će vazda dobro bit!“

Liepu ženu dodaj k tomu jošte,
Sve ostalo neka voda nosi.

Vukašin.

Što mi novog iz Prizrena носиš?

Gojko.

Malo brate. Car svatove kupi,
Da na susret zaručnici podje,
Pa je željan, da ga i ti pratiš.

Vukašin.

Poručih mu, da sam još bolešljiv
I miešte nas poslao sam Marka,
Vas dva ćete ostat u Prištini.

Gojko.

Kuda smieraš?

Vukašin.

U carevoj pratnji
Imam nešto dobrih prijateljah.
Po guslaru ti mi poručiše,
Vuk Branković da dokaza caru,
S vama da sam kovarstvu na čelu,
Što ga smiera izstolit i ubit.
Na taj razlog oslanjajući se
Naše glave zaište klevetnik.
Majci ode uplašeni Uroš
A ona mu podijeli saviet,
Neka stavi pred sudije svoje
Tužitelja i otuženika.
Vuk Branković utašti tu mieru,
Jer tek njemu opasna bijaše,
Probudivši i prot istom sudu
Lažnim riečma u Urošu sumnju.
Uplašena cara zatim skloni
Da mu živim zakune se bogom,
Da nas dade ubiti po svadbi.
Na prestolu siedi ubojica

I bezsramni okružavaju ga
Ubojice bez svakoga sèrca,
Koje samo sabljama možemo
Protierati sa njihova miesta.
Jošte živi starina Vukašin!
Il' volite, da vas sve zakolju
Kano marvu, a da se oružja
Nelatite, ko što ljudi čine?

Uglješa.
Smèrt lupežem!

Gojko.
Osnovu načini,
A mi ćemo izpunit ju jurve.

Vukašin.
Hoćete li mučat?

Uglješa.
Nepitaj nas.

Vukašin.
Nećete li to odati nikad
Mome sinu?

Gojko i Uglješa.
Nikada! nikada!

Vukašin.
Ja naumih ubiti Uroša.

Uglješa.
Tako valja!

Gojko.
No na kakov način?

Vukašin.
Klanac ima u Šari planini,
Kud car mora sa neviestom proći.

Napred jašuć na čelu svatovah
Napadnut će i ubijen biti.
Uzak prostor branit se nepušta,
Imam momka, koi će to izvesti.

Gojko.

A hoće l' mu i za rukom poći?

Vukašin.

Nemaj straha. Osnova je prosta,
Ona sumnju našeg sukrivništva
Odstranjuje, i podpuno pravo
Daje meni, da po ugovoru
Na izpražnjen prestol opet stupim.
Medju time valja da skupimo
Malu silu, svaki svoju sliedbu,
Od prilike tri hiljade ljudih;
Umnožite većma no inače
Vaše čete, kao da želite
Carsku svatbu ukrasiti time.
Vaše momke po dobro plaćajte,
Da možemo u svakoj prigodi
Oslonit se na njihovu viernost.
Kada strašna viest se razprostrani,
Za sèrbskoga cara da me odmah
Proglasite, a zatime odpor
Ugušite nesmilenom silom,
Medju narod sipajte novacah,
Da uzbude voljan klikovati —
Milosèrdje i doboku mèržnju
Na zločinstvo to licumierite,
Silite se na tugu i prepast,
Vladajte se košto čast zahtieva.

Uglješa.

Božanstveno!

Gojko.

No, uzmimo slučaj,
Da uteče Uroš ubojici?

Vukašin.

Tad ću tužit Vuka Brankovića,
Da je krivac on veleizdajstvu,
Pa i mene da je ubit htio,
I sviedoci to ću dokazati
Te, na našu upiruć se sliedbu,
Zahtievati, da ga car pogubi.
Vi vidite na sve sam mislio.

Gojko.

Tako m' duše, stvar će poč za rukom.

Vukašin.

Noćas ćete ostavit Prištinu.
Upotreb'te čas, boljega nije
Jošte bilo.

(Udre dlan o dlan, Sokol dodje.)

Zovni Mudrinića!

(Sokol izadje.)

Gojko.

Kako je tom momku ime?

Vukašin.

Sokol.

Gojko.

Ko da sam ga vidio već negdje. —
Je l' odavna veće on kod tebe?

Vukašin.

Kada Uroš Prištinu ostavi,
Niešta važna odkrio je meni
I u mojoj osta tako službi.

Gojko.

A jesi li zadovoljan š njime?

Vukašin.

Kako nebi. On je živa viernost.

No sada me ostavite sama,
Večeras ću jošte s vama biti.

[Gojko i Uglješa izadju a odmah za njim unidje
Sava Mudrinić.]

Sava Mudrinić.

Gospodaru, ti si me pozvao.

Vukašin.

Kaži Savo, jesi l' zadovoljan?

Sava Mudrinić.

Jesam, kad mi nemože bit bolje.

Vukašin.

A želiš li, da ti bude bolje?

Sava Mudrinić.

Kako nebi?

Vukašin.

Nebi l' htio biti

Vojevoda?

Sava Mudrinić.

Kako? Vojevoda?

Vukašin.

Tako rekoh. Vojevoda Drinski.

Sava Mudrinić.

Ti se šališ, to nije moguće.

Vukašin.

To bi bio, da sam ja car sèrbski.

Sava Mudrinić.

Vierujem ti.

Vukašin.

Načini me carem.

Sava Mudrinić.

Uroš živi.

Vukašin.

Nećeš da me shvatiš.

Sava Mudrinić.

Ja bi rado — —

Vukašin.

[Padne mu u rječ.]

Ubio Uroša?

Sava Mudrinić.

Gospodaru!

Vukašin.

Hoćeš ili nećeš?

Sava Mudrinić.

Hoću . . . ali tek mi kaži kako?

Vukašin.

Harambaši Radivoju podji,
Nek u klancu od Šare planine
Na Uroša iz zasjede pade,
Pa neka ga utamani tamo.
No, čuješ li tek jedinog njega —
Smielim dielom ti upravljat moraš.

Sava Mudrinić.

Kad da krenem?

Vukašin.

Sada, odmah sada!
Napèrti se zlatom, što odredih
Na tu svèrhu.

Sava Mudrinić.

Hitim ko da letim.

[Hoće da podje.]

Vukašin.

Mudriniću!

Sava Mudrinić.

[Stane.]

Što ćeš gospodaru?

Vukašin.

Mogu li se pouzdat u tebe?

Znaš li mučat?

Sava Mudrinić.

Ostavljam t' u zalog
Svoju ljubu i svojega sinka.

Vukašin.

Sad nesumnjam — ja ću za nje skèrbit.

Sava Mudrinić.

Ali prije nego podjem, pusti
Da pred tebe kleknem i zakliknem:
Neka živi Vukašin car sèrbski!

Vukašin.

Moj vojvodo!

Sava Mudrinić.

Milostivi care!

[Ustane i izađe.]

Vukašin.

Neće mi se, da to sam učinim!
Puk će začut, da su razbojnici
Ubili mu cara iz zasiede,
Nitko drugi — uprav nitko drugi!
O moj sinko, o moj mili sinko!
Što nečinim sve za tebe jadan?
Daleko te dèržim od svog sèrca,
Da nesaznaš ružan čin svog otca,
A činim ga, da ti krunu stečem.

O da mogu u budućnost vidit
I ugledat tamo tvoju sreću,
Sunčana bi razsvietlila zraka
Tamnu noću moga biedna srca!

[Otidje.]

Prizor peti.

[Soba u dvorcu Prizrenu.]

Carica Jelena i Mileva.

Jelena.

Gdi je sada, što misliš, moj Uroš?

Mileva.

Svietla kruno, ja ti neznam toga.

Jelena.

Je li? On već mora bit daleko?

Mileva.

Na svak način. Provod bi prekrasan,
Kakova još nikada nevidih.
Na čelu mu mladi car bijaše,
Na vatrenu ko snieg bielu konju;
Vietar mu je plaštem carskim vejô
A sunce mu u dragom kamenju
Od pojasa i u zlatu sjalo
Od haljinah umno izvezenih.
Uz desnu mu bijaše Arbanas
Kastrijotić a uz lievu brat moj
Lazarević, za njim pak dva po dva,
Vojevode, svatovi i momci.

Jelena.

Veoma je sin moj tronut bio,
I grozne je prolievao suze,
Tri puta se vrati, da m' ogèrli.

Mileva.

Tko to vidje svakog je ganulo.

Jelena.

San me straši, što usnuh tu noću —

Mileva.

San Carice?

Jelena.

Sanjala sam noćas,

Da na cèrnu ležijaše odru

Sin mi Uroš. Vrisnuh razcviljena.

Plakaše mu lice neprestano

Blaga kiša, i prala mu rane,

Iz kojih je riekom tekla kèrvca.

Hotiela sam, da se nanj oborim,

I obujmim mèrtvo tielo sinka,

No nemogoh, jerbo me je nešto

Ko olovo pritiskalo k zemlji,

A u gèrlu zabegne mi riečca.

Tako stajah bez svakog gibanja,

Kip prepasti, stinut od biesnila,

Koi tek bolja prodiraše ljuta.

Vreva puka jagmila se napred,

Pred njom kèrvju okvašen Vukašin,

A za njime bratja Mèrnjavići.

Neprestano gromovi tutnjahu,

A kadikad munja zabliješti

Tako žarka, ko da hoće mene

I mog sinka da spali u pepel.

Tad se smili Bog nesretnoj majci,

Njegov mig me opeta probudi.

No, ko da mi sèrce kucat prestà,

Dugo nisam jošte disat mogla,

Ali malo po malo se vrati

Sviest opeta. U zračnom okrugu

Biesnila je užasna oluja.

Uzdèrma se dvorac od gromovah

I još dugo noć bijaše svjedok
Strašna boja, što vodjahu življi.
O vieruj mi, dobra moja dievo,
Bog nas može i u sanku kaznit.

Mileva.

Strašan sanak! Već me poviest straši,
Takve strave podniet nebi mogla.

Jelena.

Često ljude opominje nebo
Ko Mojsiju snom i prikazama,
A narode repatim zvezdama
I inima zračnim pojavima,
Što prieteći na nebu se kažu,
Te ih bije svakojakom mukom,
Dokle Boga svoga nespoznadu
I dokle se š njime nepomire.

Mileva.

Ja sam često pripoviedat čula,
Da protivno sni baš naviešćuju.
Nevlada li sreća uprav sada?
Klicanje se do kolibe ori,
Po svoj zemlji sve u slasti plovi,
Sèrbin hiti k stolici svog cara,
Da pozdravi kličuć novo sunce.
Kako caru nezgoda da prieti,
Gdie ga sluge čuvaju bez broja
I te zemlje pèrve vojevode?
Ta u miru mi živimo sada
I slavimo velju svetkovinu
Carske kuće. — Tko je tako silan,
Da bi smio skvèrnut radost obću?

Jelena.

Sèrce kreću nevidive skèrbi,
Kojih možno protumačit nije,
Tako vietra, kad se takne mora,
Dah dostaje — i zèrcala nema.

Mileva.

Umiri se presvietla gospoje,
Bura, sanak i noć jurve prodje,
U sunčanom kupaju se sjaju
Zrak i zemlja, a na poljanama
Sveti pokoj opet sad počiva.
Sutra jurve car će se povratit,
Klikovanjem naroda zaglušen,
Ko dobitnik opojen slavljenjem,
I u tvoje mekano naručje
Položiti izabranu svoju
Zaručnicu, na blagoslov zemlji.

Jelena.

Utieši me tvoja blaga riečca
I otvori ovo sèrce sada
Opet nadi i sladkoj radosti.
Ako ikad uztrebaš utiehe,
O Milevo, tiešiteljicu ćeš
Nać u meni — koja toga časa
Nikadare zaboravit neće.

Mileva.

Ah čime sam zaslužila toga?

Jelena.

Ja imadem niz bisera za te,
Na uzpomen kol nositi moraš.
No sad dodji, ja ću ti ga sama
Obiesiti.

Mileva.

Milostiva gospo!

(Oboje izadju.)

Prizor šesti.

(Javno miesto u gradu Prizrenu.)

Bučna množina svieta.

Pèrvi Sèrbljin.

Dragi komšijo, što će da reče ta buka? Izašo sam iz dućana, da vidim što biva.

Drugi Sèrbljin.

Nisi l' čuo? Viču neprestano „Živio Vukašin!“

Pèrvi Sèrbljin.

Sačuvaj nas bože! Što nam treba Vukašina? Nas upravlja car Uroš.

Treći Sèrbljin.

Sva varoš je u strahu; kažu, da je car Uroš preminuo.

Drugi Sèrbljin.

Niste li čuli pojat opielo? Uprav sada nose mu u grad mèrtvo tielo. Vukašin dao je pohvatat sve vojvode, jerbo veli, da su ga ubili.

Treći Sèrbljin.

To nije istina, pustaije su ga ubili.

Pèrvi Sèrbljin.

Odkuda ti to znadeš?

Treći Sèrbljin.

Vojvoda Gojko kazao je to glasno, pa je uz to plakao.

Drugi Sèrbljin.

Sva je varoš vojskom zapremljena; takovih licah nisam vidio, što živim.

(Prosjak im se pridruži.)

Tko će biti sèrbski car?

Prosjak.

Ja ne. Meni je svejedno, bio taj ili onaj. Kad jedan umre, prosjačit ću opet pod drugim. To ti je meni svejedno. Iju! Živio Vukašin!

Treći Sèrbljin.

Pèrnjavče! Jezik za zube! Takova smrada ima kod svakoga nereda.

Pèrvi Sèrbljin.

Bojim se, komšijo, što će još doći. Ništa nego kèrvi i stranakah. Upalit će varoš a poubijat gradjane.

Drugi Sèrbljin.

Čuo sam, da su drugu stranu varoši već sasvim popljačkali.

Pèrvi Sèrbljin.

To je strašno, već popljačkali!

Treći Sèrbljin.

To neće biti baš tako.

(Žena i dieca pridruže se k njima.)

Pèrvi Sèrbljin.

Vieruj mi, komšijo, život nam je u opasnosti.

Žena.

Kazali su mi, da ga je medved u lovu razderao.

Diete.

Jel'te majko, medvedi deru sve ljude?

Žena.

Dobre ne, moje diete.

Treći Sèrbljin.

Naravno, to oni razumiju razlučavati. Hèrpa ljudih ide amo na tèrg. Pred njom je vojvoda Mèrnjavić.

(Gojko dodje s pratnjom.)

Gojko.

Oj zemljaci, sad me poslušajte!

Tko me nezna, bud mu znano, da sam

Sám vojvoda Gojko Mèrnjaviću.

Čujte der me. Ja vam kazat mogu

Kako umre mladi Uroš care.

Doznao sam od jednoga, koi je
Vidio ga, kad je poginuo.
Znano vam je, da je uprav htio
Oženit se, i podje na susret
Svojoj mladoj carevni Jeleni.
Vraćajuć se, sám je š njom jašio
Pred svatovi, koji nisu mlogo
Nanj pazili, kad mu u šumi
Iznenada stanu na put ljute
Pustaije, te ga, pomamljeni
Od njegovih bogatih haljinah,
Bez svakoga ubiju odpora.
Pratnja ga je našla, gdie na zemlji
Leži mèrtav, a uz njega mladu,
Gdie jauče i gorko nariče. —
Ako bi ga oživiti mogle
Od ljubavi žèrtve, reko bi mu:
Svietla kruno, uzmi moje oči,
Miesto tebe rado tèrpim tamu;
Mèrzle su ti dobrotvorne ruke,
Na miesto njih uzmi sada moje,
Odričem se ogèrlaja ljube;
Nenose ti tielo više noge,
Uzmi moje, ponosnoga hoda
Odričem se, junačkoga boja,
Odričem se i lovačkih slastih;
U ustima jezik ti zaniemi,
Uzmi moga, za vaviek s' odričem
Sladke rieči, prijazna govora;
Presta biti tvoje blago sèrce,
Uzmi moje, da za tebe bije!
Ah sad čujte utiehu zemljaci,
Jer pod nebom sve prestati mora. —
Po pogodbi preuzima krunu
Velemožni vojvoda Vukašin;
Nauman je novi car odpustit,
Il' umalit vama sve poreze;
Nebojte se za vaše imanje,
Vukašin je pod smèrt zabranio

Tlačiti vas; nebojte se, neće
Vam ni dlaka polietiti s glave.
On se neće gojit vašim znojem,
Već svatko će mirno moć uživati,
Što god steče svojom marljivostju,
Sudit će vam po duši i pravu.
Zato, braćo, uzkliknite samnom:
Živio nam sietli car Vukašin!

Nieki iz naroda.

Živio Vukašin!

Pèrvi Sèrbljin.

Duša od čovieka taj Gojko! Možemo se nanj osloniti.

Treći Sèrbljin.

(Sa strane.)

Vuk je kao brat mu Vukašin!

(Uglješa dodje s pratnjom.)

Pomoz bog, moj brate Uglješo!

Uglješa.

Zdravo moj veseljače!

Treći Sèrbljin.

Kako ti je taj digo nos!

Gojko.

(Sa strane.)

Jesi l' pristaše dobro razdielio?

Uglješa.

Dakako. Vrata, pijace i vas grad je zapremlien.

Gojko.

Dakle smo gospodari od varoši?

Uglješa.

Sve je u našim rukama.

Gojko.

Kako ti se čini narod ?

Uglješa.

Neumijem lagat kao ti. Kazah mu bez okolišanja, da nebijaše Uroš baš za ništa, premda žalih, da ga ubiše. Uzruja se množina i stade na me bacat se kamenjem, dok ju moji momci neraztieraše. Kad na Dušanovoj pijaci stanem nevaljelih novacah bacati medju skotove, udje u nje i oduševljenje. No istinu govoreć, malo je poštenih ljudi zamnom išlo.

Gojko.

To je svejedno. Osnova je sasvim za rukom pošla. Izbivanje vojvodah mlogo je k tomu doprinielo.

(Kraljević Marko udje. Medvedina mu visi niz ledja.)

Uglješa i Gojko.

Marko ! Marko !

Kraljević Marko.

Gdie mi je otac ?

Gojko.

U varoši, skoro će doći.

Kraljević Marko.

Zašto skupiste toliku silu ?

Gojko.

Nužda nas na to prisili. Otac će ti sve rastumačit.

Kraljević Marko.

Jeste l' čuli o Urošu ?

Uglješa.

Jesmo.

Kraljević Marko.

To je strašno — jel'te ?

Gojko.

Strašno.

Uglješa.

Jeste li uhvatili razbojnike ?

Kraljević Marko.

Utekoše s plienom u gore, nemogospo ih dalje gonit.

Uglješa.

Što učiniše gèrčki svatovi ?

Kraljević Marko.

Rekoše, da je naša zemlja razbojnički bèrlog i vratiše se sa carevnom kući.

(Vukašin unidje s pratnjom.)

Da te bog blagoslovi, što si došo, ljubezni otče !

(Vukašin ogèrli ga.)

Vukašin.

A i tebe, ljubezni sinko ! Nebo je veoma milostivo, što mi dopušta, da te vidim.

Kraljević Marko.

Bojah se, jer te bolestna ostavih kod kuće.

Vukašin.

Nebijaše mlogo ; vidiš da sam zdrav. (Tajno svojoj braći.) Znam što hoćete da kažete, sreća se kaže očito.

Kraljević Marko.

Što veliš na smèrt cara Uroša ?

Vukašin.

Moj sinko, tamni su putevi promisla i njegove svèrhe.

Gojko.

Evo dolaze vojvode.

(Unidju : Lazar Grebljanović, Jug Bogdan sa Jugovićima, Miloš Obilić, Milan Toplica i Ivan Kosančić.)

Vukašin.

(Pregleda ih hitro.)

Gdie je knez Vuk Branković ?

Gojko.

Badava dadoh ga tražit, on uteče.

Vukašin.

Žao mi je. Tu je kraj mom gnjievu.
Vojevode! Sve vas hvata strava,
Vi čekate s uzdermanim sèrcem,
Što će doći. Da niste junaci
Bez poroka, pèrve veličine
Ove zemlje toliko prostrane,
I da nije bez svakog prikora
Vaša hrabrost a i vaša viernost,
Nepažnjom bi i veleizdajom
Svekolike moro vas okrivit;
Jer malo da nije pravo čudo,
Kako se je pred vašim očima
Takva strašna kèrv učinit mogla.
No ipak vas dèržim nedužnima
Ko sám sebe i ove sam misli,
Vašu pažnju da je volja božja
Oslabila, i da s tim ubojstvom
Skapča tajnu nepostižnu svèrhu;
Puti božji svedj ostaju tamni. —
Čini mi se, ko da se divite,
Što sakupih tolike vojnike;
Riešit ću vam ovu zagonetku.
Hotio sam Vuka Brankovića
Tužit da me ubit namierava,
Za što imam dokaz i sviedokah;
Ali krivac uteče sudbini.
Moja vojska sada bezkoristna,
Imala bi čuvat me od smèrti
I zasiede, koja mi pretjaše.
Što ga na bieg natiera inače,
Ako nije ovaj uzrok bio?
Il' je tajno sukrivstvo zločina,
Što je srietla postignula cara?
On za častju tako je pohlepan,
Da bi kadar toga radi bio

I najveće učinit zločinstvo.
No vojvode, već se ništa bojat
Neimate. Ja vas sve i svakog
Od te sumnje iskreno opraštam.

(Poslie stanke.)

Čini mi se Grebljanović kneže,
Kano da mi imaš još šta kazat.

Lazar Grebljanović.

Po pogodbi nosimo ti krunu,
Svetu krunu Stiepana Dušana,
I sèrbskim te pozdravljamo carem.

Vukašin.

Zahvalno ju primam, jer hoćete,
I nadam se nositi ju slavno.
Poslie ćemo o krunjenju sborit.

Lazar Grebljanović.

U dvorcu se dogodi nesreća.

Vukašin.

Što to reče? Kakova nesreća?

Lazar Grebljanović.

Kad Jelena spazi mèrtvo tielo
Svoga sina, zavapivši pade
Na mèrtvaca i ostade mèrtva.

Vukašin.

Mèrtva?

Lazar Grebljanović.

Mèrtva.

Vukašin.

U svoj sèrbskoj zemlji
To je pèrva od svih ženah bila,
Što se tiče veličine duše.

Svečan sprovod za mater i sina
Naredjujem, za njihovim odrom
Sám ću ići — vojvode hajdemo!

(Svi izadju zastor padne.)

Konac čina trećega.

Čin četvèrti.

Prizor pèrvi.

Prizren.

(Soba u kući Grebljanovićevoj.)

Milica, Mara i Vukosava.

Mara.

Vuk Branković zatočen i prognan,
U tudjinstvu š njime sad prebiva
Moja ljubav i molitva moja.
Svake nade već sam se odrekla,
Da ću ikad supruga mu biti.

Milica.

Mila kćerko, mi tom krivi nismo.
Razbio se upliv tvoga otca
O okornost tvrda Vukašina,
Koi pomirit nikako se neda.
Nemoj ništa izgledat od njega.
Moj muž nije vičan zahman molit.

Mara.

Da se samo pred silnikom nisam
Ponizila govorit za Vuka!
Muževima odbija se kadšto,
Manje ženam . . . Ovakav je vazda
U Sèrbiji vladao običaj.

Milica.

Sasvime te ostavi tad mudrost.
Znaš li Lazi što Vukašin reče?

Mara.

Neznam majko.

Milica.

Iz sramote sam ti
Zatajila. On ti njemu reče:
„Nemoj svoju kćer mi na vrat slati!“

Mara.

(Žestoko.)

Kako reče?

Milica.

„Nemoj svoju kćer mi
Na vrat slati.“

Mara.

Čovieče bez sèrca!

Zli ti dusi iz studene grudi
Iztergnuše milosèrdje svako.
Neslušaj ga bože kad u skrajnjoj
Nevolji se tebi molit stane,
Kada silne uztreba utiehe,
Silni bože tad ga zaboravi!

Milica.

Utaži se moje milo diete!
Ni u strasti nemoj nikog kleti;
Blage duše svakom rado proste.
On od drugih ima više brigah:
Odavna sam malu tu uvredu
Oprostila i ja ću ju rado
Zaboravit.

Vukosava.

Što odvrati otac?

Milica.

Toga neznam. Od onog vremena
Medju njima zavlada hladnoća,
U dvor ide, kada samo mora.

(Vuk Branković dodje.)

Mara.

O moj Vuče!

(Opaziv Brankovića poleti k njemu i ogèrli ga.)

Milica i Vukosava.

Kako, tu Branković?

Vuk Branković.

O oprosti, kneginjo Milice,
Ako jadan zatočenik tebe
Sad pozdravlja, teb' i domovinu.

Milica.

Dobro došo, mili Brankoviću!

Vuk Branković.

Sve ti dobro želim Vukosavo!

Vukosava.

Zahvaljujem, kneže Brankoviću!
Dolazka ti ništ neojadilo!

Vuk Branković.

(Primiv Maru za ruku.)

Najvažnije pèrvo je pitanje,
Smie l' Branković, uskok i prognanik,
Ovu milu svojom zvati ruku?

Mara.

Ti, il' nitko.

Vuk Branković.

Uznositih dušah

Nišť na zemlji razstavit nemože,

Vremenom se mienja samo ono,
Što je podlo. Moje sèrce nije
Nikad bilo promienljivo. Ja te
Jošte ljubim iz dna moje duše.
Što k toj novoj prosbi majka kaže ?

Milica.

Moja rieč je sveta Brankoviću.
No kaži nam odkuda dolaziš ?

Vuk Branković.

Iz Ugarske. U dvoru Ludvika
Zaklon nadjoh, koi mi domovina
Uzkraćuje, a u možnoj kući
Slavnog Gare tvrdo prijateljstvo.
Prebogati velmože, što ljube
Veleliepje, okružuju kralja,
Koi u slavi siedi sred Budima,
Glavnog miesta svojeh zemaljah,
I' na svome krasnom Višegradu.
Hrabar ti je njegov jašiočki
Ponositi narod, koi na konju
Po pustarah neprestano leti.
Glasi, da su navalili Turci
U Sèrbiju, razprostraniše se
Po Ugarskoj. Probudih se tada
I oteh se iz naručja nova
Prijateljstva, te preobukav se,
Bojeći se i pobiedjujući
Pogibelji, pohitih ovamo.
Neznam, što se dogodi u zemlji
I kakva me očekuje sreća.

Milica.

Da znaš dakle, nastao je novi
Boj s Turcima i u vojnu podje
Car Vukašin. Glas svak čas čekamo
O porazu neprijateljevu.
Tebi priete, dok Vukašin vlada

Pogibelji. Sad si obezbiedjen,
No kasnije nećeš više biti.

Vuk Branković.

Vratit ću se u Ugarsku opet.
Kad se svèrši sudbina od rata.

Mara.

Brankoviću, ti nesmieš odavde.

Milica.

Želiš li ga na umoru vidit?

Mara.

Idi dakle! Slušala sam, da je
Pobijena osmanska armija
I Vukašin pobieditelj da je.

Milica.

Tomu nije jošte takva sila,
Ali kneže na oprezu budi,
Ako hoćeš da te sinkom zovnem.

Vuk Branković.

Nemaj straha. Očajanje samo
Mèrzi život. No gdi je Mileva?

Milica.

Za Šišmana, cara bugarskoga,
Udala se i to onaj danak,
Kad se vienča s Miloš Obilićem
Vukosava.

Vuk Branković.

Ah sretniji biehu
Ti od mene!

Vukosava.

U vojnu je i moj
Muž otišo, za njegovi život
I ja dèrhćem kao Mara za tvoj.

Milica.

Svemogući bog će braniti ga!

Vuk Branković.

Što se priča o carevoj smerti?
Nedodje li na vidielo jošte?

Milica.

Ona dodje. Božja kazan stignu
Mudrinića drinskog vojevodu.
Umirući on se je priznao
Ubojicom i izpoviedio,
Da ga na to potaknu Vukašin.
Kad tu strašnu izpovied učini,
Kuju jedva sviet si prišapćuje,
Nenaravno i čudno preminu.

Vuk Branković.

To je strašno! Takve kèrvopije,
Davitelja čoviečanskog roda,
Kao što je prokleti Vukašin,
Još nerodi nikad zmaj pakleni!

Milica.

Ja te, sinko, savietujem, da kraj
Mirno čekaš toga turskog rata.
Još jedared da si dobro došo
U moj stanak, a ti mi ga Mare
Sad okrepi čašom hladna vinca.

Mara.

Dodji sladki!

Vuk Branković.

O budi mi Hebom!

Prizor drugi.

(Bèrdovit prediel kod Samokova.)

V u k a š i n,

(ranjen nalazeći se u biegu.)

S o k o l, vodi ga.

Vukašin.

Rana boli, noga već nesluša —
Tu ću siesti, ja nemogu dalje.
Nevidiš li za nam protivnika ?

Sokol.

Nevidim ga, mi smo već daleko
Od bojišta.

Vukašin.

Bitka izgubljena —
Potučene hiljade od naših —
Poginuše obadva mi brata —
Možebiti još i moj jedinac —
Gnjevni bože, tvoj je sud to bio!
Duh mi sapnu tvoje gnjevno lice,
Tvoja daha svukoliku vojsku
Razduva mi s kèrvavoga gumna.
O da mi je s tobom pomirit se!
Nečuješ li Sokole ?

Sokol.

Nečujem.

Mi smo sami.

Vukašin.

Sami ? Ne, to nismo.
Nismo nikad ! On je svud i svagdie,
Dokud godjer zvijezde postižu.
Umoran sam —

Sokol.

Daj mi tvoju sablju,
Pa se pusti na taj mašan kamen.

Vukašin.

[Siedne i preda svoju sablju Sokolu.]

Slavoljubje, što si vazda gladno,
Biesno pseto, ujetaš svog gosu!
Tebi imam zahvalit tu ranu
A i druge, što su mnogo dublje
I koje će jošte po svèršetku
Toga svieta goriet strašnom vatrom!
Slavo i moći — muke moje duše —
Sad se s vama opraštam, hajd s bogom!
Danas su vas oštre konjah stope
Poplesale, žezlo i krana mi
Na bojištu ostaše mèrtvaci!
Oprosti mi, velji Stiepan care,
Negnjevi se sa tvojim jedincem
Zbog tolike neharnosti moje.
Netuži me blažena Jeleno,
Kada bude na onome svietu
Viečni sudac vagao mi diela.
Oj Sokole!

Sokol.

[Osorno.]

To mi nije ime.

Vukašin.

Što to znači diečko?

Sokol.

Neznaš li me?

Dobro sam se pretvarat umio.
Ime mi je Arzojević Niko!

Vukašin.

Daj mi sablju preuzetni skote!

[Hoće da ustane.]

Arzojević.

[Pritisne ga silom dolie.]

Vukašine siedni, nikad nećeš
Više ustat! Tvoj čas kucnuo je.

Vukašin.

[Viče.]

Pomozite!

Arzojević.

Poslušaj me sada
I oglušī od straha i strave,
Kano što si tad oglušio bio,
Kad moj stari moljaše te otac,
Da se smiliš.

Vukašin.

Pomozite ljudi!

Arzojević.

Zahman vičeš, nečuje te nitko!
Ja sam onaj Arzojević Niko,
Kog si niekoč zapregnuo za plug
Sa njegovim siedoglavim otcem,
Da ti suvo preoraju polje.
Poznaš li me sad Vukašin care?
Zašto se sad nesmiješ, nerugaš
Kano onda, kada zviždajući
Siekla nas je oštrina od biča?
O djavole u čoviečjoj slici,
Ubio si starca a za time
Otisnuo nogom bielu glavu,
Koja mu je takala po zemlji!
Njegov sin se sada tebi ruga
I za bradu evo te sad hvata,
Zovući te lupovom, kèrvnikom!
Ha dèrhćeš li, Vukašine, dèrhćeš?
Ti si u licu više kèrvi imo,
Kad si bio boj kod Samokova.

Vukašin.

Ha tako mi zemlje i nebesah!
Sramota je više još od smèrti,
Kleta huljo!

[Hoće da ustane.]

Arzojević.

[Pritisne ga silom dolie.]

Dugo sam žedjao
Za tvom kèrvju — daj mi žèrtvu!

(Probode ga.)

Vukašin.

Ah! (Umre.)

Arzojević.

Premalo bijaše za tebe
Jedan život!

(Probode ga još jedanput.)

Ovdieka ostani,
Dok ti kletu stèrvinu jastrebi
Neraznesu!

(Baci sablju od sebe i uteče.)

Lazarević i Kraljević Marko.

(Unidju s vojnicima neopazivši mèrtvaca.)

Lazarević.

Zahman ga tražimo,
On je spašen.

Kraljević Marko.

Medj mèrtvacu leži.

Lazarević.

Ja nemislim, jerbo kada rieka
Biegunacah poplavi ravnicu,
Prema gori biežati ga vidieh.

Kraljević Marko.

Možebiti. Tražimo ga dalje.

(Opazi mèrtvaca.)

Jao meni! O moj bože, gnjiev tvoj
Nema medjah! Pogledaj ovamo!
Ubijen je, sramotno ubijen!

(Baci se očajan na mèrtvaca.)

Lazarević.

O zločinstva bez svakog primiera!
Kako se je to dogodit moglo?
Tko bi uzanj? Neprijatelj nije
U tu goru bio jošte prodro.

Kraljević Marko.

Nesvlada ga očit neprijatelj;
Izdajica kèrv mu je prolio!
O moj otče, siromašni otče!

Lazarević.

Da se nije sam ubio tužan,
Ubojica bi ga oplenio.

Kraljević Marko.

(Digne se.)

Ne, ne, on se sam ubio nije!
U njemu je jak duh prebivao,
Koji nije nikad očajavo.
Mač kèrvavi leži s one strane
I odaje kletu ubojicu.

(Podigne mač i dèrži ga nad mèrtvacem.)

Mèrtvim tielom svog se kunem otca,
Živim bogom, sve pravednim sudcem
Tamo gore, srećom otačbine,
Da ću toga uništiti ubicu
I tim mačem probost tisuć putah!
Propalo mi u zabitnost ime,
Nestalo ga vèikom u sramoti,
Ako ove zakletve ikada
Ja oskvèrnem ili zaboravim!

(Prigne se mèrtvacu.)

Lazarević.

[Vojnicima.]

Nieki od vas nek protraže prediel!

(Na njegov mig izadje nekoliko vojnikah.)

A vi drugi dignite na konja
Mèrtvo tielo i odnesite ga

U Dečane sa najvećom pomnjom.
Umiri se kraljeviću Marko!
Ti si bio sèrbskim sinovima
Vazda uzor hrabrosti i krepčine,
Budi dakle i u svojoj boli
Krepak junak, ponosan dobitnik
I u groznom boju sa sam-sobom.

[Vojnici stave mèrtvaca na svoja kopja i odnesu ga napolje. Kraljević Marko, koga Lazarević lahko podupire, sledi koliebajući se za njima.]

Prizor treći.

Prizren.

[Soba u kući Grebljanovićevoj.]

Mara i Vuk Branković.

Vuk Branković.

Takova šta još vidio nisam.
Strah i strava u varoši rastu
Kao vatra. Jedan odmara se
Vas u znoju iz sveg gèrla vičuć:
„Biežite, Sèrblji, biežite, Turci idu,
Zli dušmani hristjanske viere;
Ti neznaju što je veledušje,
Ni smiljenje, i na svoju razkoš
Ubijaju istu drobnu diecu,
Biežite Sèrblji, tu je nečastivi!“
Drugi sluša i dodaje stenjuć:
„Car Vukašin poginù sa vojskom.“

Mara.

Sluti mi se neće biti dobra.

Vuk Branković.

Glasovi su patuljci u zibci,
Što putuju natiečuć se s vietri,
No od laži, njihove matere,

Odgojeni postaju vèrhnože,
Kojim tieme oblakah se tiče.

Mara.

Bieži vojno, potučen je Sèrbin!

Vuk Branković.

Ostati ću, dok se stvar odluči,
U metežu nitko na me neće
Ni pomislit — metež će mi pomoć,
Da tim laglje utečem odovud. —
Ulak ide zasopljen ovamo.

(Budimir udje.)

Mara.

Varam li se, ti l' si Budimire?

Budimir.

Dà gospodjo, ja sam žalibože.

(Opazivši Vuka Brankovića, brižljivo.)

Gospodaru, što ti ovdie radiš?

Vuk Branković.

Što tu radim? Tebe, beno, slušam.
Bèrzo dakle, kaži te novosti!
Odkuda si toli hitno došo?

Budimir.

Gospodaru, baš iz samokova.

Do noge su potučeni Sèrbi.

Car Vukašin takodjer poginu.

Mara i Vuk Branković.

Car poginu?

Budimir.

S oba svoja brata,

Sin uteče.

Mara.

Odkud ti to znadeš?

Budimir.

S ovom viestju poslao me Miloš.

Vuk Branković.

Vidi li ga vlastitim očima?

Budimir.

Gospodaru koga?

Vuk Branković.

Vukašina.

Budimir.

Ja ga vidieh. Svezaše na konja
Mèrtva cara, koji ga je imo
U manastir dečanski odnieti.
Tamo će se i vojvode sastat.

Vuk Branković.

Da se nisi more prevario,
Možebit je samo ranjen bio.

Budimir.

Mèrtav bjaše. Na njegovoj grudi —
Užasno je to vidieti bilo —
Zijevahu od kèrvi cèrvene
Silne rane — nuz konja visjahu
Odapete suvonjave ruke,
Bliedi obraz klimaše na sedlu,
A noge mu klapahu onamo
I ovamo. Toga neću nikad
Zaboravit.

Mara.

Bože moj ta to je
Uprav strašno! Što mi radi otac?

Budimir.

Zdrav je gospo. Kažu, da je mnoga
Počinio u boju čudesa,

Ali sve je banbadava bilo,
Jer po bitki protivnik je bio
Mlogo, mlogo pretežniji od nas.

Vuk Branković.

A ide li Lalašanin amo ?

Budimir.

Nejde. On nam dozvoli primirje,
Za koje ga zamoli knez Lazar.

Vuk Branković.

Nà novacah, pa se oporavi.

(Dade mu novacah.)

Budimir.

Hvala kneže, no gdi je kneginja ?

Mara.

U bašči je, hodi samo k njojzi.

[Budimir otidje.]

Vuk Branković.

[Radostno.]

Dušo Mare, podaj mi poljubac !

Mara.

S drage volje i dva, ako hoćeš.

[Poljubi ga.]

Vuk Branković.

Sad nas ništa nemože razstaviti.

Mara.

Brankoviću, hlepiš li za slavom ?

Vuk Branković.

Više neg' je ikad postić mogu.

Mara.

Ne bi l' htio da postaneš carem ?

Vuk Branković.

Što to reče? Što htie tim da rečeš?

Mara.

Neprijatelj udari na zemlju,
Sad je ona sva poremećena,
Bez glave je, i nevolja svaka
Već odavna u njoj se ugnjiezdi.
O kako bi sa pomoćju sreće
Lahko bilo na prestolje prazno
Sèrbske zemlje posadit se sada!
Svim je mèrzko pleme Mèrnjavićah,
Razderan je prištinski ugovor,
Odkada je ubijen car Uroš.
Nova cara birati će Sèrbi,
Možebiti izabrat će tebe.
Da si odmah pošo u Dečane!
Tvoje ime, zatočenja patnje,
Tvoga bitja kraljevsko obličje
I nenadan dolazak moraju,
Nema sumnje, čarobno dielovat.
Upotrebi, Vuče, odmah vrieme,
Uputi se odmah u Dečane!

Vuk Branković.

O ti divna, čudotvorna ženo!
Ti božice duha i ljubavi.
Poštujem te kano sjajno sunce,
Što je kumir niekim narodima,
Poštujem te i sa svom žestinom
Svoga sèrca ja se tebi klanjam.

Mara.

Prijateljski porazgovori se
S vojvodama, sèrdačno se rukuj
Sa svakime, napomeni, da ti
Kèrv po žilah teče Nemanićah,
Obećaj im, što god više možeš,
I poplavi svekolike zlatom.

Vuk Branković.

Kako da ti zadobijem otca?

Mara.

Njeg se mani, tu bi promašio!
Kad te jednom većina izbere,
Ni on neće protivan ti biti,
Priznat će te i on za svog cara.
Ja ga znadem.

Vuk Branković.

Sa pomoćju božjom
Mojom ću te načinit caricom.
S bogom ostaj, angjele čuvaru,
Dok ti kruna nezasja vèrh glave,
Kunem ti se, da mirovat neću.

Mara.

Sada s bogom, vojno, vrijeme leti!

[Zagèrli ga, Branković izadje.]

Mara.

Mare sèrbskog carica naroda,
Na poňosnoj mojoj glavi kruna,
Ništ nada mnom, neg' visoke zvezde!
Mig zapoviest, posmieh čedra milost,
Stolac prestol, a pod mojim nogam
Čitav narod! Gdie je ona žena,
Koja nebi to obožavala
Slavohleplje? Bez krune nemade
Nikakova nakita pod nebom.

Prizor četvèrti.

(Unutrašnjost manastirske cèrkve u Dečanih.)

Lazar Grebljanović, Lazarević, Jug Bogdan i Jugovići, Miloš Obilić, Ivan Kosančić, Milan Toplica, Patrijar Nedieljko sa svećenstvom. Pobožan narod.

(Na trapezi nalazi se carska kruna, plašt i pojas.)

Nedieljko.

Mila braćo! Jošte nikad nije
Dosad bilo u takovoj nuždi
Nikakovo hristijansko carstvo,
Kao što je sada tužna Sèrbska.
Iz unutra sva poremećena
A izvana od neprijateljah
Napadnuta silnih i mogućnih,
Bez pobiede i glave past' mora.
Na tom svietu najveće je dobro
Domovina! Na zemljištu njenom
Obitava naša sveta viera,
U krilu joj leže naši otcì,
Branite ju zadnjom kapi kèrvi,
Da nas tudji nepreziru puci
I nekunu dođuća plemena!
Slab sam starac osamdesetlietan,
Moja mladost daleko je zamnom,
Pestnica je moja malaksala,
Sustao sam putujuć po svietu,
A ipak ću kèrst i mač pograbit,
Volim umriet pod konjski kopiti,
Nego plakat domovine propast.
Tko osvetu ili pizmu goji,
Nek se sada s protivnikom miri,
Sad je slozi a ne razpri doba;
Nek daruje, tko sakupi blago,
Domovina pade u ubožitvo;
Mač nek tèrgne, tko ga nosit može,
Tko još ima konja, nek uzjaši,
Nek nekasni da Sèrbiju spasi!

Svoje brani višnji; na čudesa
Pomislite, koja on počini,
Pomislite, da je svemogućan!
On sagradi visoka nebesa,
On učvrsti nepomičnu zemlju.
Knjiga piše: „Štitit ću svoj narod,
Da negine u stravi i kini
I njegovi nesmiju ga vrazi
Već odsele slabit i pobijat.“
Složno braćo, uzdajte se u njeg!
Ko sirota još tuguje Sèrbska,
Njojzi fali poglavica, otac.
Krunu pušta kraljeviću Marko,
I u ruke slobodna izbora
Dragovoljno sada ju predaje.
Jednog samo od svijuh poznajem,
Koi je vriedan pomazanik božji,
Koi je vriedan nama car da bude.
Plemenito njegovo sèrdašce
Obiluje dobrodieljima,
Kano rodno lieto punim klasjem.
Ko Danilo pravedan i mudar
A ko David profi Golijatu
Jak je u svom uzdanju u boga —
Braniti će on svoj sèrbski narod
Ko orlica svoju smielu pilad,
Smiešit će se posred burna mora
Kano niekoč nas spasitelj blagi
I koriti očajivajuće.
Grebljanović neka car nam bude!

Skupština.

[S uzhitom i oduševljenjem.]

Lazar! Lazar! Lazar! Lazar!

Nedieljko.

Rieč naroda, rieč je sina božjeg:
Ja te dakle Grebljanović kneže
Proglašujem polag božje volje

S dovoljenjem cèrkve, vojevodah
I naroda carem sèrbske zemlje.

(Uzme krunu, Grebljanović klekne pred trapezu.)

Ja ti stavljam Dušanovu krunu
Vèrh temena, da s prestola tvoga
Sjajnost viere, otačbine slava
Svoje zrake po svietu razprostire.

[Metne mu krunu na glavu.]

Budi sretan, pravedan nam budi,
Bud pobožan i slavodobitan.

[Preda mu pojas, kojim se Lazar opaše i odiene ga carskim plaštem, na što car ustane.]

Skupština.

[Uzhićena i oduševljena.]

Živio nam, živio car Lazar!

(Kad nastane mir i car Lazar uzhtie govorit, začuje se iza prizora svadja i buka.)

Lazar Grebljanović.

(Lazareviću.)

Gledni sinko, tko se usudjuje
Smetati nas sred tog svetog čina?

(Lazarević izadje.)

Hvala tebi sveti patrijaru
I svim vama slavni vojevode,
Ne na tèrhu ove carske krune,
Što mi daste, već na pouzdanju,
Što me štuje više, no zasluge
Ikad mogu od vas zahtievati.
Našeg stanja razmatranja važna,
Otačbine obranu i silu
I nutrašnje njene okolnosti
Poslie ćemo u pretres uzeti
I izpitat u ukupnom vieću.

(Lazarević se vrati.)

Lazarević.

Odaslanik sultana Murata
U cèrkvu je prodro. Evo tu je.

(Selim unidje s pratnjom, skupština se uznemiri.)

Lazar Grebljanović.

Negnjev'te se, jer su neznabožci.
Što neznaju hristjanskih obredah;
Štovajte ih i na ovom miestu,
Košto valja poslanike štovat.

(Selimu.)

Cèrkva božja nije miesto, gdje se
Poslanici primaju, no ipak
Opraštam ti i poslušat ću te.

Selim.

K vam me šilje gospodar tog svieta,
Sultan Murat i vojvoda njegov
Lalašanin. Izruč'te mi ključe
Bez okleve svih gradovah, tvèrdjah.
Manastirah i svijuh cèrkavah,
Odmierite u ime poreza
Svako lieto zatim dvie hiljade
Okah srebra, a u znak podanstva
Pošaljite taoce najbolje
Vaše kèrvi. Evo to je ferman.

Lazar Grebljanović.

A ako ti ovo uzkratimo?

Selim.

Onda će se Lalašanin dići,
Proletiet će mačem vašu zemlju,
Da vam gradi, manastiri, tvèrdje
Za navieke izčeznu sa zemlje.
Nagnojit će polja vašom kèrvju,
Za težku će branu prezat žene,
Za plug pako siedoglave starce,
Najbolje će vaše glave sejat
A narod vam kositi ko travu.
Uzмите to na um. Evo pisma.

Lazar Grebljanović.

Zadèrži ga. Bezumnici misle

Da takove rieči uzprezaju
Duh i ruku i da ruše zide!
Odlaz' s bogom i javi tvom caru:
Ako mu se toli zaželielo
Naše zemlje, neka ju osvoji,
Ako mu se toli zaželielo
Naše kèrvi, nek nas prije svlada.
Tebi sbori Lazar, car Sèrbaljah,
Tako sbori, košto Sèrbli misle.
Vojevodo Miloš Obiliću!
Daj proprati Murat-Sultanova.
Poslanika, pa gledaj da sutra
Nas ostavi i kući se vrati.

[Miloš Obilić izadje sa Selimom i njegovom
pratnjom.]

Sad me čujte, vèrta sèrbska braćo!
Tko je od vas, koi bi dèrzovitu
Tu poručbu poslušati mogo,
Poslušati pa da se nečudi,
Da je mogo takova šta slušat?
Je li u vas vaših pradietovah
Kèrv junačka sasvim usahnula,
Tako sila oslabila pesti,
Ugasnulo veselje k slobodi,
Oniemio glas poslednji viere,
Da bi mogli izdat domovinu,
Izdat ime našeg spasitelja?
Izručite tvèrdjave i grade,
Pošaljite najbolje taoce,
Izmierite podatak sužanjstva,
Vašem bogu iznevierite se,
Bogu pravom, kèrstjanskome bogu,
I prignite pred poganim carem
Kano roblje kolieno u prahu!
Ako nije tako, ako živi
Stara hrabrost još u sèrbskoj kèrvi,
Smiała sloga naših praotacah,
Od svih gradah, tvèrdjah i hramovah
Nijedan se neće ganut kami!

Ni mèrvice sužanjske poreze
Nikada se neće odmieriti,
Nit se neće kopile bludnice
Kao talac nevierniku predat
A kamo li sin poštena roda,
Koji se je rodio da umre
S britkim mačem na slavnú mejdanu,
Ne, dok ima Sèrbska još junakah
I oružja, robovati neće :
Jer pobiedit ili poginuti
Pripravni smo svi za dom i vieru !

[Skupština izražuje oduševljenje.]

Dobro znate, mila moja braćo,
Da je Murat bitkom samokovskom
Oslabio, i Sèrbiju hitno
Ostavio, da još veću silu
Oboruža, kojom namierava
Poplaviti zemlje svega svieta.
Pogibelj će ponajpre se izlit
Preko naše mile domovine
Kano more, kada se uzburka ;
No i slava vazda će nam cvasti,
Razbiju l' se poganski valovi
O liticu našega odpora
I ko voda kroz sito razliju.
Da tu svèrhu sretno postignemo,
Čini mi se da je naša sila
Premalena. Zato namieravam
Sve kraljeve na taj gorostasan
Boj pozvati, jer ko nas, tiče se
Isto tako i njih ta pogibelj.
A vojvodam i svim županima
Zapoviedam, da sakupe momčad
Za oružje i da ju urede
Pod barjaci u vojničke čete.
Nek naviešta pobožno svećenstvo
Rat kèrvavi od grada do grada,
Od seoca pa sve do seoca :
Za stvar božju mi ćemo vojevat,

U boga se dakle svatko uzdaj! —
Kako pako da stečemo dobit,
Viećat ćemo jošte u Prizrenu.

[Car Lazar otidje, za njim sliedi svećenstvo,
vojevode i narod.]

Prizor peti.

[Soba u seoskoj kući kod Dečanah s desna ložnica.
Noć.]

Vuk Branković.

Dockan dodjoh — poslie časti, kada
Ustadoše jurve siti gosti
I moradoh smiešeći se, kazat :
„Ah kako me raduje taj izbor,
Mili taste, svietli car Lazare!“
Na to su me nekoliko putah
Ogèrlili, i talogom su me
Obdarili svoga prijateljstva!

[Otvara prozor.]

Tisuc očíh noć izbulji na me,
Da pronadje tko je od nas cèrnji.
Ja sam, ja sam! Ona je obukla
Tek cèrninu, pa se čini cèrna. —

[Ostavi prozor.]

Izdajništvo — prokleta umorstvo
Domovine — najveće zločinstvo,
Koje čoviek učiniti može!
Unučad će pripoviedat, svako
Pokoljenje dojdúcem kazivat :
Vuk Branković izda domovinu!
I moje će proklinjati ime.
Sám bog sazda hristijansku vieru,
Ja ju pako prodajem za krunu —
Za mene se nijedan angjeo
Neć' usudit moliti se bogu —
Od mene će svak odvratit lice,
Odvratiti na sve vieke viekah!

Još je vrijeme — neću da učinim
Ipak toga! — Kako će se tada
Dić mi duša na lahkim krilima
K drugovima, koji kao prije
S uzhitom će pozdravljat me opet. —
Jao meni — moj napastnik ide!

[Selim unidje.]

Selim.

Pošilje ti pozdrav Sultan Murat,
Velemožni gospodar kraljevah —

Vuk Branković.

Koje svlada. — Učini u kratko.

Selim.

On ti nudi krunu od Sèrbije,
Ako budeš voljan i pokoran!

Vuk Branković.

Koju cieniu on za nju zahtieva?

Selim.

Ništa drugo, već da na dan bitke
S tvojom vojskom uzhtieš proći k njemu.

Vuk Branković.

Ništa drugo. Mislím to je dosta!
Domovinu i vieru izdati
To je više, no se platit može.

Selim.

Naći će se mudriji od tebe.

Vuk Branković.

Što to reče? Poznaš li ti koga?

Selim.

Naći će se, kruna nije orah!
No, hoćeš li ili nećeš?

Vuk Branković.

Neću.

Selim.

S bogom dakle.

[Podje.]

Vuk Branković.

Stan' Selime.

Selim.

Čemu? Ta ti nećeš!

Vuk Branković.

[Sa strane.]

Vidim jasno . . . preteć će me drugi!
Ne bi tako hitio inače.

Selim.

Što to zboriš sam sa sobom Vuče?

Vuk Branković.

Imat' mora carstvah, tko ih dieli.
Sèrbi bi vas nadvladati mogli.

Selim.

Tog nemogu. Siet' se Samokova!
Vi ste, Sèrblji, nesložni medj sobom,
Mi smo složni, vi ste porazima
Oslabili, mi smo mnogobrojni
Kano pesak na dnu sinjeg mora;
Pod sumnjivim vi ste poglavarom,
Nas upravlja prorokov namiestnik;
Vi nijeste sakupiti kadri
Do šestdeset hiljadah momakah,
A mi ćemo Sèrbsku i Evropu
Poplaviti sa četir sto tisuć;
Ježi mi se za herpicu vašu.

Vuk Branković.

Zašto Murat moj prelazak želi?
Kaplja vode nepoveća mora.

Selim.

Veoma si dobro zapitao!
Najvredniji ti si vojevoda
U hrišćanstvu i vrijedan krune.
Imao bi svietu primier dati,
Da knezovi narodah nevide
Zabadava na poraz i klanje;
Jerbo rado kèrv im Murat štedi.
Što nemože svladat veledušje,
To on samo pod svoj mač obraća.

Vuk Branković.

Da se riečma obsieniti dadem?

Selim.

Ti ćeš priznat sultana Murata,
Za vèrhovnog svoga gospodara,
Umieren ćeš plaćati mu danak,
A zato će koruna Sèrbije
Pripast tebi i potomstvu tvojem.

Vuk Branković.

Daj mi jemstva.

Selim.

Evo ti fermana.

Koi te sèrbskim imenuje carem!

(Izvadi ferman i preda ga Vuku Brankoviću.)

Vuk Branković (začudjen.)

Tko je mogo to unapred znati?

Selim [ugladjeno.]

Mnogo čusmo o mudrosti tvojoj.

Vuk Branković.

Podvèrgnutje i zahvalu moju

Javi dakle sultanu Muratu,

Komu neka Alah veličinu

Svedjer množi! Ljubezni Selime,

Kako da te razveselim, da mi

U visokom divanu ostane
Vazda naklon tvoj rečiti jezik?

(Da mu kesu zlata.)

Selim.

Zdravo sietla kruno od Sèrbije,
Zdravo kneže Vuče Brankoviću!

(Nakloni se i ode.)

Vuk Branković.

(Sám.)

Tko je drugi naticatelj, koga
Nije htio da mi imenuje?
Nebi l' bio to Miloš Obilić? —
Ja ga vidieh sa Selimom ici,
U potaji nešto šaptat š njime —
Ako mu se možda slavohliepje
I nepenje na stèrmine ove,
Ipak mogu iz te okolnosti
Zlatan skovat novac i oborit
Moje slave ohola takmaca.
Ništa nemies Marija slutiti —
Ništa nije slavohlepje žensko,
Već igračka, ništa već taština!

(Razvije ferman.)

Car Branković! Čudno, ova čast mi
Vas bi obseg željah malo prije,
A sada me neveseli više!
Kao neman još na mojoj duši
Siedi mlada nepravda, i tupi
Pokajanjem osiećanja živce.
Svèršeno je i napredovati
Prisiljen sam po gadnome drumu,
Kojim samo djavoli hodaju.
Oj pretvoro, stara griehah majko,
Svoju krinku posudi mi sada!
Naokolo slobodno gledajte
Sada oči, kao što gledaju
Bezazlena i nedužna dieca.

(Udari dlan o dlan, na što udje sluga.)

Donesi mi u ložnicu vina!

(Sluga izadje.)

Grozd ulieva niekom čarobijom
Dobru volju u čoviečje sèrce,
Piti ću ga i bit dobre volje.

(Izadje.)

Prizor šesti.

(Soba u dvoru Prizrenu sa dva ulaza.)

Miloš Obilić. Ivan Kosančić i Milan Toplica.

Miloš Obilić.

Sva se zemlja veseli i kliče,
Što smo carem Lazara izbrali.
Odobrenje i ljubav naroda
Po najdaljim selcima se javlja.
Snaga raste, silna će se vojska
Sakupiti da turčina smrvi,
Na bratinstvo bude svećenici;
Uzhićeni momci i muževi
Hite cèrkvi, da za sva vremena
Zakunu se vierni biti druzi.
To je sveti običaj otacah
I božanstven ko od Kèrsta da je,
Jerbo i on uči, da se ljudi
Iz sveg sèrca medju sobom ljube.
Izvan boga ja milujem samo
Vukosavu, ali vazda mi je
Jošte niešto u sèrcu manjkalo,
Tog života najveća svetinja
I blaženstvo — mužko prijateljstvo.
Ja vas cienim, kao malo koga,
Tim vas molim, da se pobratimo.

Ivan Kosančić.

O Obilić Milošu, car sèrbski
Sada bi nam nezavidit mogo!

Milan Toplica.

Da si žensko Miloš Obiliću,
Imat bi te morao il umriet!

Miloš Obilić.

Zakun'mo se dakle, da ćemo si
Vazda biti vierni pobratimi.

Kosančić i Toplica,

(pruže Milošu ruku.)

Čak do smèrti!

Miloš Obilić.

Ivane moj brate!

(Ogèrli Kosančića.)

O Milane brate!

(Ogèrli i Toplicu)

Sutra će nam

Pobratimstvo posvetit Nedieljko.

Poginuo samotno, tu svezu,

Ako ičim ikada oskvèrnem!

Ivan Kosančić.

Isti udes nek i meni bude!

Milan Toplica.

Velje čuvstvo bèrzo menja ljude;

Sam se sebi neobičan činim,

Ovako me novo prijateljstvo

Oplemeni!

Miloš Obilić.

Hajd' idemo bratjo!

Zapitat ću moju Vukosavu,

Da li ima u sèrdašcu svome

Još prostora za dva pobratima!

(Ogèrljeni izadju na licva vrata; za čas unidje car Lazar i Vuk Branković na srednja vrata, razgovarajući se medju sobom.)

Lazar.

Otvoreno kaži mi, što misliš.

Vuk Branković.

Mislím, da nas Miloš izdat kani.

Lazar.

Dokaži to.

Vuk Branković.

Teško je dokazat.

Ja ga vidieh s poslanikom turskim,

Kako tajno š njime govoraše,

Pa to mi se sumnjivo učini.

Zato dodjoh, da te opomenem,

Da uzpregneš pouzdanje svoje

I da uzmeš Miloša na oko,

U hiljadu jer se malih znakah

Očituje svaka teška krivnja.

Istina je, ja ga poznam kano

Bezporočna čovieka od niekad;

No znano je, da se slavohlepje

Rado penje na najviše hridi.

I u doli ostavlja poštenje.

Mogućno je, da ga obećanje,

Sjajnost zlata i visokih častih

Obsieniše.

Lazar.

Nemogu vierovat!

Njegovo je ponašanje bilo

Čisto zlato.

Vuk Branković.

I ja jošte sumnjam,

Jer strašno je otet čast čovieku.

Toga nebi iz milosèrdnosti

Učinio, baš da mi je dušman;

No izdajstvo domovine, to je

Obćenito ubojstvo, i gasi

Svaki obzir ljubavi bližnjega.

Zašto se je sa Selimom tajno

Razgovaro, ako ne u svèrhu

Najružnijeg odpadnutja toga?
Kod oprosta reče Selim njemu:
„Da kod tvoga sliiepoga naroda
Što god vriede još hrabrost i slava,
Tebe bi on izabrao carem.“
To sam sasvim razgovetno čuo
I na oko Miloša sam uzo,
Na što nešto zapenta uzbunjen,
Što ga većma jošte okrivljaše,
Miesto da bi izpričat ga moglo.

Lazar (polagano i zamišljeno.)

„Da kod tvoga sliiepoga naroda
Što god vriede još hrabrost i slava,
Tebe bi on izabrao carem.“

Vuk Branković.

Sasvim tako. Zatim mienjali su
Medju sobom kradoma poglede,
Jerbo u to ja pristupih k njemu,
Što im bieše — kao što opazih —
Neprilično. Zatim šaptali su
U jeziku izdajstva još nešto,
Čega nisam razumieti mogo.

Lazar.

Sveznajući, izviestnost mi podaj!
Na svaki ću njegov dah paziti,
I tek sienu krivnje kad opazim,
Tad nek umre kao izdajica!

Vuk Branković.

Oprosti mi, ako što učinih,
Što bi moglo umalit mi cienu;
No opreznost nikada neškodi,
Dà što više, ona se svedj kaže
Ko družica svake mudre glave.

Lazar.

Baš ti hvala! Ti si domovini
Duh zaštitnik. Ja ću to odkritje

Zatvoriti u dno svojih pèrsih
A za time raditi ko čoviek.

(Carica Milica i Mara unidju.)

Mara.

Kako otče, čelo ti se mrači?

Lazar (oporavivši se.)

Nasuprot se sjaješ ti ko sunce.

Milica.

Što te snadje, ljubezni Lazare!

Lazar.

Mila ženo, ništa, veće mislim,
Na koi način Vuka Brankovića
Da nagradim. Pomoz' mi Milice,
Da se čemu milom dosietimo,
Što bi velik moglo dug umalit,
I prijana razveselit našeg.
Mnogo patnjah on je preterpio.

Milica.

Ja bi znala nešto.

Lazar.

A ti, kćerko

Što mi gataš?

Mara.

Neka knez zaište,
Što je shodno njegovoj zasluzi,
A mi ćemo dat mu il' uzkratit.

Vuk Branković.

Da su moje zasluge tolike
Kô što gore zavičaja moga,
Što ja prosim, to ih umaljava
Do manjušnih uprav kèrtovinah —
Ja zahtievam Marinu desnicu.

Milica.

Odavno je ona jurve tvoja.

Lazar.

Što ti na to kažeš, mila kćerko?

Mara.

Drage volje primam tu ponudu.

(Nestašno.)

Da izplatim, što duguje Sèrbska.

Lazar.

S radostju te ko zeta pozdravljam;

Vienčajte se, pak budite sretni!

Milica (sjedinjujuć ruke ljubeznikah.)

Dugo vam je ćut kušalo vrijeme,

Bog vam ovaj blagoslovi savez!

(Zastor padne.)

Konac 4. čina.

Čin peti.

Prizor pèrvi.

(U seoskoj kući na Kosovu polju sieđe za stolom: Car Lazar, Lazarević, Vuk Branković, Jug Bogdan s Jugovićima, Kraljević Marko, kralj bugarski, kralj bosanski, knez arbanaski, ban primorski, vodje: rumunjski, poljski, ugarski i ini. Sluge nose jela na stol i pune vinom čaše. Gospoda piju i smiju se. Na lievoj strani ukažu se Ivan Kosančić i Milan Toplica. Noć.)

Milan Toplica.

Ban Strahinja svoju staru sèrdžbu

Zaboravi i sèrbskoj je vojsci

Pridružio svoje hrabre čete.

Ivan Kosančić.

Kako ga je primio car Lazar?

Milan Toplica.

Kad opazi cara, ban mu reče:

Domovini prieti silan dušman;

Zaboravljam našu staru sèrdžbu

Te u pomoć dovodim ti sada

Evo deset hiljadah boracah

I viernosti puno sèrce moje.
Zatim hotie kleknuti pred cara,
Ali car ga povuče na pèrsa.
Od radosti vojska je van sebe.

Ivan Kosančić.

Platio mu zato svemogući —
A stan turski, vidi li i njega?

Milan Toplica.

Prostire se u dužini taman
Sedam satih, sa slemena gore
Sve do drage, gdje sitnica teče,
Ko labudi šatori se biele.
Po brežuljcih gore silne vatre,
Iz selah se plameni podižu
I užasno rumene obzorje.
Vidio sam i uzdèrmo sam se.

Ivan Kosančić.

To je strašno!

Milan Toplica.

To je turski adet,
Oni vode rat mačem i vatrom!
O da mogu sa poveršja zemlje
Izkorienit te skotove divje,
Il potopit u dno sinja mora
To kolieno bezćutnih vragovah!
Zakon im se zove uništenje.

Ivan Kosančić.

Bog uzima iz mora narodah
Kadikada po koi val uzburkan
Te ga pusti u široki svijet.
Poplavljuje puste prostorije —
Domovinu novih pokolienjah, —
Ždere puke, što nisu za život,
Il' na slogu zove hladnu braću.
I turci su takav val uzburkan,

Koji ima složit il' potopit
Sve kèrščane.

Milan Toplica.

Tako mora biti.

[Miloš Obilić stupi na pozorište i pridruži im se.]

Kosančić i Toplica.

Dobar večer, Miloš Obiliću!

Miloš Obilić.

Dobar večer, mili prijatelji!

Milan Toplica.

Viek nevidieh toli tamne noći!

Miloš Obilić.

Sve su zviezde oblaci pokrite

I žestoko duvaju vetrovi.

Svod nebeski pun je žarkih strielah.

[Podje.]

Ivan Kosančić [Obustavi ga.]

Ostan' jošte, imenuj nam vodje,

Koji svetu stvar nam podupiru.

Tko do cara tamo s desna siedi?

Miloš Obilić.

To je Tvèrdko, slavni kralj bosanski,
Što otoič Altomana svlada.

Milan Toplica.

A tko siedi sa lieva do cara?

Miloš Obilić.

Ta ovaj ti mora poznat biti!

Zet je carev, Šišman kralj bugarski,

Koji ima Milevu za ženu.

Milan Toplica.

Kuku lele, kako se promieni!

Ivan Kosančić.

Tko je onaj u krasnom oklopu?

Taj sam obraz niegdie već vidio.

Miloš Obilić.

Kastriotić, knez od Arbanije.

Milan Toplica.

Tko mu sada napija zdravicu?

Miloš Obilić.

Tragoš Prović, vojvoda rumunjski,

Koi se s liepom Katakuzenovom

Sinovicom svetim sveza brakom.

Ivan Kosančić.

Tko govori sa banom Strahinjom?

Miloš Obilić.

Frankopan je, divna junačina,

Koi se diči, da mu čili pradied

Niemačkoga vojvodu Fridrika

Svali s konja u bitki na Lajti,

I povieda više sličnih stvari.

Milan Toplica.

Krasan čoviek!

Miloš Obilić.

No sad hajdmo k stolu,

Da Vam, braćo, napijem zdravicu.

[Siednu za stol.]

Vuk Branković.

Jesi l' čuo Miloš Obiliću!

Što je novog u taboru turskom?

Danaske te vidieh tamo jezdit.

Miloš Obilić.

Ja sam si ga uzeo na oko

Tek s daleka.

Vuk Branković.

Gle, gle, tek s daleka?

Miloš Obilić.

Što ćeš time? Kaži otvoreno

I slobodno, kakve gojiš misli,

Istina se neplaši sviedokah,
Njih tek mèrže kleveta i zloba.

Lazar [podigne se sa čašom u ruci.]

Nekvarite mira vojevode! —

[Napija.]

Da bog dade, da za rukom podje,
Na što smo se nakanili sada!

[Svi piju izim Miloš Obilića.]

Pij' Miloše ak' nisi nevierā!

(Miloš skoći na noge i povuče mač, bližji do njega prihvate mu ruku.)

Miloš Obilić.

Ja nevierā? Tko se usudjuje
Ovdieka me opsovati tako?
Ti si l' care? Nedèrž'te mi ruke —
Proklet bio tko se cara dirne!

[Oslobodi si ruku.]

Da znaš dakle. Ja ti zaboravih
Odzdraviti napitu zdravicu,
Jer mi zloba ranila je sèrce
I još duša borila se gnjevom,
Koi učini, da sam oglušio.
Već ćeš sutra žalit što si reko,
I više će nepravедna ova
Mog poštenja uvreda te boliet,
Nego poraz i gubitak bitke;
Kad ti mrena sa očijuh pade,
I ti svoju uvidiš obsienu,
Takova će napunit te bolja,
Da ju neće nikakva utieha,
Na tom svietu ublažiti moći.
Saznaj dakle svietli car Lazare:
Vuk Branković izdat će te sutra!

Vuk Branković

[povuče mač i udari na Miloš Obilića.]

Skote, što te oždrebi kobila!

(Milan Kosačić i Milan Toplica stanu Vuku Brankoviću na put, dočim drugi dèrže Obilića.
Strašna halabuka.)

Lazar (gromovitim glasom.)

Da ste stali pod samèrtnu kazan!
Utaknite sablje u korice
I mirujte!

Ivan Kosančić.

Vuče Brankoviću,

U korice utakni si sablju,
Jer ćemo te inače izvući
Na poljanu, lažljivi ti jezik
Izčupati, i sve smèrvit ude
Toga tvoga ohologa tiela!

(Miloš Obilić i Vuk Branković utaknu sablje u korice.)

Lazar.

Vojevodo Ivan Kosančiću,
Odviš griješiš na moju dobrotu!

Miloš Obilić.

Oprostite plemeniti knezi
I vojvode! Vierujte odsele
Ko do sada u moje poštenje;
Odgodite presudu o meni,
Dok se svèrši ova kobna bitka.
Sada pako sietli car Lazare,
Ostaj s bogom, Vidov dan je sutra,
Na vidielo izaći će sutra:
Tko je viera, a tko li neviera!

(Miloš Obilić, Ivan Kosančić i Milan Toplica izadju; gosti spremaju se na odlazak.)

Lazar.

Prijatelji, neostavljajte me!
Mislite si, kao da se nije
Ništa sbilo. Sudbina nas neće
Dojdućega večera za cielo
U toliku sakupiti broju.

Lazarević (sa strane.)

Pusti otče, neka se razidju,
Pokvareno veselje se neda
Oživiti iznova opeta.

Lazar.

Napunite još jedanput čaše,
Na razstanak da ih izpraznimo!

(Kucnu čašama pa piju.)

Tako brate Šišmane i Tvèrdko,
Lahku noću! Blago počivali!

(Rukuju se s odlazećima. Svi izadju izvan Vuka Brankovića.)

Vuk Branković.

Svietla kruno, molim oprosti mi!
Tko bi mogo pomisliti, da će
Bezazlena proizvesti riečca
Takvu sèrdžbu, toliko biesnilo?
Tajna krivnja prene se sa stravom,
Kad na vrata i slamkom joj kucneš;
Dobra savjest spava sred treskovah.

Lazar.

Dost za danas moj ljubezni Vuče!

Vuk Branković

Lahku noću dakle svetla kruno!

(Pokloni se i izadje.)

Lazar (sám.)

Dà, lahku noć! — Posliednja je možda —
Strašna teža leži mi na sèrcu —
Ja se tako osiećam osamljen,
Kao da je jurve izumèrta
Sva Sèrbija — a ja da sam osto
Sám samcati izmedj svih Sèrbaljah —
Ja jedini — posliednji car sèrbski.

(Izilazi polagano.)

Prizor drugi.

(Soba u dvorcu Prizrenu. Vukosava u spavaćoj haljini. Noć.)

Vukosava.

Inače se nikada nebojah
Za njegovo milo mi življenje,
Samo danas; ima li moć kakva
Nevidiva, što pred nezgodama
Pojavlja se i slutnjom nas puni?
Čini mi se, ko da su mi pèrsa
Od tamnice gvozdena rešetka,
Za kojom mi uapseno sèrce
U užasu dèrhće i trepeće.
Već je ponoć, san predamnom bieži;
On pohadja one, što su sretni
I bez brigah, njih polaže samo
Na jastukah meke pahuljice,
A na tèrnje jadne pečalnike.
U čadoru spava on i sniva,
Sniva jadan san o Vukosavi.
Da sam sanak, ja bi odpèršila
Odmah k njemu i sladkimi zvuci
Svu bi noću uzhićavala ga,
Dok me nebi jutarnje sunašce
Od njegova otierala loga:
Možda bdije i čuva Sèrbiju —
O kakovo božansko je zvanje
Domovinu čuvat i braniti
Da procvate i da napreduje,
Svoga roda sveti mir čuvati!
Evo stoje svi oboružani
Na granici zemlje golim mačem
Ko Kerubi, da neprodre s ratom
I kugama svojim nečastivi
U raj mile domovine naše.
U istinu to je život slavan,
Časti vriedan, premda tvèrd i mučan;
Ali oni, koje ovi brane,

I koji su ostali kod kuće,
Za njim' čeznu u strahu i brigah.

(Carica Milica unidje.)

Vukosava.

Mila majko, ja nemogu spavat.

Milica.

Da mi nisi kćerko oboliela?

Vukosava.

Nisam majko, no nešto se bojim.

Milica.

Kada udjoh, na kog si mislila?

Vukosava.

Na sve one, koji su mi mili,
I pogibelj naše domovine.

Milica.

Odviš niežno ćutiš i puna si
Fantasije! Tvoje misli jedna
Drugu gone, a svaka ličinu
Pogibelji nosi na obrazu;
Nakon na te sěrtaju užasom
I sladak ti otimaju sanak.
Ti ćeš sutra laglje već misliti,
Kad u sobu sine toplo sunce.

Vukosava.

O da svane već jedanput jutro!

Milica.

Sve povieri milostivu bogu,
On nam daje pobiedu il' poraz,
Kako sveta odluči mu volja!
Ja sam stekla u molitvi jakost,
Ona većma upokaja sěree
No ikoja čoviečja utieha.
Hod' u sobu i pomol' se bogu.

Vukosava.

Rado slušam svoju dobru majku.

(Obadvie izadju.)

Prizor treći.

(Bojište na Kosovu polju. Jutro 15. lipnja 1389. godine)

Miloš Obilić.

Pozdravljam te velelićna zviezdo,
Razsvietli mi slavno dan posljednji!
Ostaj s bogom sladka Vukosavo!
Da ti znadeš sudbinu svog muža,
Plačuć ti bi prednjačila meni.
Tamo gore, gdje svietlosti izvor
Lieva sunce u skup od svietovah;
Angjeoskim propraćen četama,
Ja ću tebi, ljubo, doć na susret. —
On je mene nazvo izdajicom!
Izdajica ja! O moja sveta
Domovino, tko da izda tebe,
Ta izmet bi to morao biti!
O ja tebi opraštam Lazare,
Poštovani, pobožni vladaru
Mog naroda, koji prema tebi
Goji ljubav toli obilatu,
Da bi bila dovoljna napojit
Podanostju sve narode svieta. —
— Sustao sam — tako sam umoran —
No težki me oklop, jedva tišti
Ko labuda mehke pahuljice;
Al' mi duša podnieti nemože
Strašan teret tolike obiede!

(Unidju Milan Kosančić i Ivan Toplica.)

Ivan Kosančić.

Dobro jutro Miloše

Milan Toplica.

Mi smo te

U tvojem tražili čadoru.

Miloš Obilić.

Ustao sam jošte prije sunca.
Iz ćerljenih oblakah se danas
Podignulo ko iz mora kèrvi.

Ivan Kosančić.

Gledati će na kèrv i mèrtvace,
Dok nad grobjem noćca milosèrdno
Nerazprostre ćerno grobno ruho.

Miloš Obilić.

Dà, grobje je to Kosovo polje,
Gdie će sèrbski sahranit se narod.

Milan Toplica.

Odkad misli tako nujno Miloš?

Miloš Obilić.

O nemoj mi zamieriti brate,
Znaš bo dobro, što mi se je sbilo.

Ivan Kosančić.

Dolazimo, da što izmislimo,
Kako bi te pomiriti mogli
Sa Lazarom i sa samim tobom.

Miloš Obilić.

Moj je duh već nešto velikoga
Izmislio, što će može biti
Sèrbskom rodu podati pobiedu,
Nama pako neumèrlost viečnu.
No graniči malne do bezumja.

Ivan Kosančić.

Kaži što je?

Miloš Obilić.

Kazat ću ti dakle.

(Uzme ga na stranu i govori š njime u potaji.)

Milan Toplica.

Bog zna što je? Razbi mu se sidro,
Plav utonu, sve mu prijatelje

Proždre more, svekolike do nas.
On nemisli, da će se ikada
Već povratit u mirovnu luku.

Ivan Kosančić.

Ha tako mi mučeničke kèrvi
Sám bog ti je ulio tu miso.

Miloš Obilić.

Niešto ću ti kazati Milane.

(Uzme ga na stranu i govori š njime u potaji.)

Ivan Kosančić.

Taj veliki čin sve će nas spasit!
Sad uvidjam, da ostavljen nije
Nikad čoviek, dokle duh njim vlada.

Milan Toplica.

Preizvèrstno! Tako ćemo slavu
Svu od bitke na dušak izpiti.

Miloš Obilić.

Hoćete li sliedit me?

Kosančić i Toplica.

Do smèrti!

Miloš Obilić.

Vierujem vam, vi ste prijatelji,
Koje moje izabra si sèrce.
O da mi je iz početka duša
Prebivala u tielesih vaših,
Liepšeg stana nebi joj želio.
Od svake je duh moj prost sad spone,
I sèrce mi od veselja igra,
Ko oblake da mi noga gazi.
Hvaljen budi bog i blagoslovljen! —
Čujte dalje, noževima ćemo
Razkèrčiti put si za povratak.
Pred nama će strah i trepet svaku
U olovo pretvoriti nogu,
A kad živu iznesemo glavu,

Bacit ćemo na hitre se konje,
Koji će nas sasvim osiedljani
Kod cèrkvice Samodreže čekati.

Milan Toplica.

Gdie ćemo se sastati sa tobom?

Miloš Obilić.

U čadoru poslie jednog sata.
Je l' se vojno već dèržalo vieće?

Ivan Kosančić.

Dèržalo se. Sám je car vèrhovni
Zapoviednik, kralj će Tvèrdko vodit
Desno krilo, Vuk Branković lievo
A kralj Šišman srednji dundar vojske.

Miloš Obilić.

Kada će se započeti bitka?

Milan Toplica.

Ona se je započela jurve.
Otvori ju Kraljeviću Marko
Sa dvobojem.

Miloš Obilić.

Znano vam je braćo,
Gdie ćemo se zajedno sastati.

(Kosančić i Toplica izadju.)

Višnji bože okrepi mi dušu,
Pomozi mi, obodri mi sèrce!
Sèrce moje budi sada čvèrsto,
Ruke moje, budite ko gvoždje,
Blijed licah da me neodade
I mišicah nepopuste živci!

(Budimir udje.)

Budimire, vierna moja slugo,
Dodj ovamo, osedlaj mi odmah
Tri najbolja konja, što imadem,
Hitru Pticu, Labuda i Blieska,
Pak pram licu protivničke vojske

Pričekaj me na onome miestu,
Gdie se diže cèrkva Samodreža.
Jesi li me razumio?

Budimir.

Jesam.

Miloš Obilić.

Ako li se nebi povratio,
Vukosavi podaj ovaj pèrsten,
Podaj joj ga, pa joj reci, da je
Moja ljubav trajala do smèrti.

(Dade mu pèrsten.)

Budimir.

Gospodaru, što si naumio?

Miloš Obilić.

Na daru joj hvalim, što mi stvori
Njena ljubav — bog joj za to plati! —
Sad osiećam razstanka bol smèrtnu.
Ostaj s bogom, vierni Budimire!

Budimir.

Mili goso, što si naumio?

Miloš Obilić.

Poslušaj me poslednji put sada,
Pa osedlaj konje.

(Bojna buka s daleka.)

Sve se više

Približava bitka — ostaj s bogom!

(Obodvojica izadju.)

Prizor četvèrti.

(Druga strana bojišta. Kratka bitka izvan prizora. Zatim dodju Jug Bogdan s golim mačem naslonjen na Kraljevića Marka i više vojnikah sa sèrbskim barjakom.)

Kraljević Marko.

Odpočini pod dèrvetom ovim,
Jug Bogdane, ostarieli lave!

Jug Bogdan.

Baš ti mala hvala za spasenje,
Vojevodo Kraljeviću Marko!
Slavan kraj je smèrt na bojnom polju.
Moj je život tek odgoda kratka,
Dub podkresan nema više granah.
Okolo mene devet hrabrih sinah
Vidjeh pasti, svi su poginuli,
A svagdanja igračka samèrti,
Slabi starac Jug Bogdan, još živi.
Zašto mene, nepravedna smèrti,
Odbacuješ? Nemam sile tužit,
No u sèrcu ronim groznih suzah.

Kraljević Marko (barjaktaru.)

Čuvaj barjak, kano sám svoj život!
Oteo sam Turcima to blago,
Kad poginu, koi ga je nosio.
Ohrabri se babajko Bogdane!
Na bezbiedno odvest ću te miesto.

(Kraljević Marko otidje s Jug Bogdanom.)

Barjaktar.

Evo ide. Kano tur je kriepak
A sèrčan je kano arslan ljuti.
Znano vam je, kako se je danas
Započeo boj. Mirno stajahu
Obe vojske jedna prema drugoj,
Kada Jevrem iz osmanske vojske
Stupi napred zazivljuć na mejdan.
Gorijahu od požude bojne
Vojevode. Razjaren se baci
Na svog šarca Kraljeviću Marko,

Toga konja plemenite bagre,
Koi je šaren, kanoti niekada
Što su bile Labanove ovce,
Zlatnih grivah i kopitah lahkih
A hrabrosti i mudrosti divne,
Pa odleti hvastavcu na susret.
Tri puta ga okružio Turčin,
Nebi li mu slaba našo miesta,
No badava baci svoje kopje.
Penjaše se smieli šarac u zrak
Oštra svoja dižući kopita;
Ali Marko mirno na njem siedi
I svoj težki buzdovan tolikom
Pusti silom, da se taj čas Jevrem
Mèrtav svali. Stane vika Sèrbah,
Kakve nikad prije nebijaše.
Ali evo junák nam se vraća.

(Kraljević Marko opet unidje.)

Kraljević Marko.

Ovdie hoću, da malko odahnem,
Odpočinem od boja i kèrvi

(Povuče sablju.)

Jesi li se nasitila sabljo?
S tebe više procuri već kèrvi,
Nego kiše sa žliebi mog krova.
U Prilipu jela te je hèrdja,
Čuo sam te u riznici često
Uzdisati, kad je šarac hèrzo,
Kèrvava se zaželigši boja.
Vesela si sada i kod svakog
Zamahaja sievneš kao munja.

[Jača buka. Ustane uzhićen.]

Neda mi se počivat, kad braća
Bojak biju. Zajašit ću opet
Moga Šarca, Šarca vilovita
I jurišat ko angjeo smèrti
Kroz dušmane, pa nikomu neću
Opraštati, koi se Turčin zove.

[Uzhićen.]

Barjaktaru, zastavu nam razvij,
Ili ju nam obiesi na sjajne
Tamo gore rogove mieseca,
Da ju tamo vaš sviet pèršit vidi
I pohiti u tu svetu bitku.

[Zamahne sabljom.]

Zamnom braćo, tko je Sèrbljin, zamnom!

[Odjuri sa svima napolje.]

[S druge strane dodje: Car Lazar, Lazarević i pratnja. Bojna buka s daleka.]

Lazar.

Boj je sumnjiv, mnogobrojan dušman.
Velji bože bitkih i pobiedah,
Podaj uspieh našim naporima,
Oboružaj angjeoske čete,
Sa munjama pošalji ih k nama,
I ojačaj našu trudnu vojsku! —
Što u doli tamo vidiš sinko?

Lazarević.

Vidim čete magjarskih konjicah,
Kako leteć na dušmana jure,
Sad ih nesta u magli od praha.

Lazar.

Što razbiraš na lievome krilu,
Gdie Branković sa svom vojskom stoji?

Lazarević.

Čini mi se ko da boj počiva —
Ne, oni se sasvim čudno kreću.

Lazar.

Hodi, pa mi ubaviest donesi,

[Lazarević izadje.]

O Miloše! — Kad bih imo krivo —

[Jedan vojvoda unidje naglo.]

Kaži što je, Stefane Mušiću?

Vojvoda.

Svietla kruno jedva smijem reći.

Tri vojvode: Miloš Obiliću,
Kosančiću Ivan i Toplica
Dušmanu su prešli. Njine čete
U dolini dangubeći stoje.

Lazar.

Dakle ipak, pa još sva trojica!

Vojvoda.

Ja ih vidjeh, kako su na kopja
Privezali znakove od mira
I bez svake prelazili priečke
Kroz redove osmanske armije.

Lazar.

Izdajice, podle izdajice!
Nijedan se jošte Turčin nije,
Iznevierio svojemu proroku.
Naša viera, viera hristijanska
Neimade duboka korienja,
Inače je nebi izdavali
Najvredniji njezinih sinovah.

Vojvoda.

Kralj Šišman ti javlja, da je devet
Jugovićah slavno poginulo.
Tukli su se dva sata ko lavi
Prot poplavi poganskog oružja.
Dok poslednja sustade im žila
I sablja im iz pesnice pade.
Oko njih se mèrtva tiela dižu
Ko zidovje, što okružja grobje.
Siedoglava Bogdana izbavi
Nedobitni Kraljeviću Marko.

Lazar.

Strašna sudbo, sva zla svoja skupi,
Pa s' upravi prot neprijatelju!
Nek pobere kralj Tvèrdko sve čete
Izdajicah, svomkolikom silom
Nek kralj Šišman Turčina razciepi,

A taj nasèrt kriepko nek podupre
Tragoš Prović sa rumunjskom vojskom.
Bèrže, bèrže, Stjepane Mušiću!

[Vojvoda izadje, Lazar stupi napred.]

Bože, koji upravljaš bitkama,
Milostivo gledni na moj narod
S tvog prestola sred modrih nebesah,
Neodvrati od njeg tvoga lica,
U nevolji da nepropadnemo!
Ti kroz vihar i kroz gèrmljavinu
Čuješ biti sèrce grešnikovo,
Kad umire. Čuj glas moga puka
U njegovu samèrtnome času!
Gospodine, on vojuje za te,
Zaštiti ga i daj mu pobiedu!

[Lazarević se vrati.]

Lazarević.

Velji otče! Budi čvèrst ko gvoždje
I sakupi svu krepčinu duše,
Jerbo viest ta ko zvuk zvona glasi,
Koji prati u grob narod sèrbski,
I ubija našu hrabru vojsku,
Koja jošte na polju se bije.

Lazar.

Sbori sinko, sve sam spreman čuti.

Lazarević.

Vuk Branković predje protivniku
I prot nama obrati oružje.

Lazar.

Vuk Branković? Ne, ne, on to nije!

Lazarević.

Jeste otče! Na oči ga vidjeh.

Lazar.

Izdajice, vučicom odojen!
Stvore podli, paklenoga roda!
Zemljo nemoj u svoj skut ga primit,

Blage bi ti uništio klice,
Odkud niču sadi naše zemlje!
Čisti zraci netaknite se ga,
Nerodjom bi bog kaznio zemlju,
Nad kojom bi zatime pèršili!
Na blatan ga brieg izbaci vodo,
Izdajica da te neotruje!
Čuj me bože stèrpljenja i pravde!
Kada budeš posliednjega dana
Narodima strogi sud sudio,
Zavikni mu gromom tvoga gnjeva:
Ti si proklet Vuče Brankoviću,
Ti si proklet na sve vieke viekah!
Vucite ga vragovi pakleni,
Vucite ga po moru od ognja!

[Buka i štopot, biegunci tèrče preko pozorišta.]

Stan'te! Stan'te! podle strašivice!
Tamo nam je, tamo neprijatelj!
Tko je tako strašiv, tako podal,
Da bi mogo ostavit svog cara?

[Biegunci kupe se oko njega i mašu ohrabreni oružjem.]

Sve se može još na dobro krenut!

[Povuče sablju]

Zamnom Šèrbi! Ako nemožemo,
Nadvladati, poginimo častno!

[Odjuri sa svima u borbu.]

Prizor peti.

[Osmanska strana bojišta. U dnu pozorišta čador, u kojem sultan Murat počiva na visokih dušecih. Selim.]

Selim.

Uznositi gospodaru svieta,
Za posluh te tri vojvode sèrbske
Smierno mole.

Murat.

Jesu li ti znani?

Selim.

Boljih nema u narodu sèrbskom.

Murat.

Što su željni?

Selim.

Neznam, al' nagadjam.

Murat.

Što?

Selim.

Da žele k tebi preći, te se
Obratiti na prorokov zakon.

Murat.

Dovedi ih.

[Selim izadje.]

Kèršćani su ipak

Podmitljivi svi, štogod ih ima,
Hvastaju se vierom a bez nje su.

[Selim dovede Miloša Obilića, Ivana Kosančića i Milana Toplicu.]

Miloš Obilić.

Dopusti mi silni gospodaru,
Da poljubim rub haljine tvoje,
Pozdravlja te Miloš Obiliću.

[Na mig sultanov približi se Miloš, prigne se, da mu haljinu poljubi, povuče ga za nogu lievom rukom bèrzo sa sedala dolje, izvukavši desnicom nož i rani ga istim na smèrt.]

Murat.

Oh!

Miloš.

Slobodna sad je domovina!

[Vojvode zamahnu nožima i izadju.]

Selim.

Pomozite Turci, pomozite!

[Selim stane Miloš Obiliću na put, od njega proboden pada, uporavi se opet i posljednjim naporom svojih silah izvuče se napolje.]

Pomozite, za njima, za njima!

[Buka izvan pozorišta, cauši i straže dolete na pozorište, lamaju ruke i lete simo tamo očajani.]

Murat.

Pomoz Alah! Ja sam smèrtno ranjen!—
Podmitljivi nisu — svi kèršćani —
Ne, svi nisu! — Sin mi — gdi je?

(Bajazit unidje i opaziv svoga otca ostane zavapivši od boli, upropašten.)

Dodji —

Amo sinko, — prije nego umrem!

Bajazit.

O moj otče!

Murat.

Zapoviedi sinko —
Da zataje, — dok nepobiedimo —

Bajazit.

(Stojećim okolo njega.)

Zamučite pod kaštigu smèrti,
Što se sbilo! Jeste l' razumieli?
Sultan Murat zdrav je podpunoma,
I nastavit zapovieda bitku.
Nosite se odovuda hèrdje!

(Svi izadju do Bajazita, koi klekne pred umirućega otca.)

Murat.

O moj sinko, — evo ja umirem —
Od hrišćanskih — ubojičkih rukuh; —
Ovako je — višnji Alah htio —
Vazda bilo — hvaljeno mu ime! —
Stieg prorokov — visoko razapni, —
Kad postaneš — po samèrti mojoj —
Ti sultanom — i pokori mačem —
Sve kèršćanstvo. Jedan bog je samo —
A Moamet — njegov sveti prorok! —

(Glasovi izvan pozorišta. Zatim stupe razoružani pod stražom: Miloš Obilić, Ivan Kosančić i Milan Toplica. Straža se odmah natrag povuče.)

To je — to je moj ubojica — oh! —

Bajazit.

(Digne se.)

Gadna pseta, podli ubojice!

Miloš (ponosno i dostojno)

Sužnje huli Bajazit? U boju
Sila samo nevlada, već tamo
I lukavstvo svakome je prosto,
Kao što je i odvažnost svaka.
U bitkama nema ubojicah,
Tamo ima tek neprijateljah.

Bajazit.

O odkrij mi Alah najstrašnju
Od svih smèrtih, koju je ikada
Preterpilo čoviečansko pleme,
Odkad broj mu uništenje mali,
Da uzmognem kaznit te ubice!
Ja ću više podići grobovah
Vašem rodu, nego što valovah
Vaše rieke bacaju, dà, ja ću
Preokrenut Sèrbiju u pustoš
Od kamenja i pepela!

(Zveka izvan prizora; zatim dodje na pozorište zarobljeni car Lazar, no tako da ga vojvode neopaze. Praćen je jednim vezinom i stražom, koja stane nekoliko korakah dalje za njim.)

Uznositi gospodaru svieta!
Zarobljen je sèrbski car Lazare
I pred tobom stoji. Ti si svlado.

Vojvode.

O nebesa!

Murat.

Alah — hvala tebi! —
Ti me činiš — ostavit ov svijet, —
Kako nisam — nikada mislio, —
Kraj mi resiš — pobiedom i slavom.

Miloš Obilić.

Svemogući! Gdie su bila tvoja
Živom vatrom sjajuća znamenja,
Što plamtjahu u vremena stara
Na nebesih i strah zadavahu
Tvojim kletim neprijateljima!

Murat.

Ti si — Lazar — oholi car sèrbski —
Ja te molim — nemoj mi tajiti —

Lazar.

Car sam sèrbski!

Miloš Obilić.

O moj svietli care!

(Klekne pred njega.)

Toplica i Kosančić.

Svietli care! o naš svietli care!

Lazar.

Prevariste svoga gospodara,
Nebilo vam traga izdajice!

(Vojvode se dignu.)

Miloš Obilić.

Izdajice! Jošte izdajice!
Neznade li car Lazar, što se je
Ovdie sbilo? Ti neznadeš toga,
Inače nas ti korio nebi.
Mi smo tebe ostavili bili,
Da Murata cara ubijemo.
Ja sam sretno izveo čin ovi.
Gle kako se on sa smértju bori.

Lazar.

Ti Miloše? — Ti? O moje oči,
Gdie vam bjaše oštra moć vidjenja?
Dušo, gdie ti osta slut, mišljenje?
Zar sve ćuti, tvoje vierne sluge,
Otupiše? Oprosti Miloše,
Da nestupim obterećen stidom
I kajanjem medju preminuvše!
Oprosti mi, blagorodni Ivo,
Oprosti mi i ti moj Milane!
Ti mi pako dopustit nekrati,
O Miloše, divna slavo sèrbska,
Da pred tebe na kamenje tvrdo

Sada kleknem, i za oprostenje
Zamolim te, gorke suze roneć,
Pokoru čineći u samèrtnom času.
Nekrati mi, ja to rado činim;
Tako silno ja uvriedih tebe,
Da si želim olakšati sèrce.

Miloš Obilić.

Milosèrdni bože!

Lazar.

Evo moga
Oštra mača, koi su mi dušmani
Ostavili iz štovanja niekog,
Evo ti ga, o ubij me njime!

Miloš.

Uznositi, dobri, mili care
Mog naroda! Negovori meni
Tako smierno, umret ću inače
Od pečali, tronutja i tuge.
Ja te ljubim kano nikad prije,
I rado bi umro da dokažem,
Da je tako, ko što sada velju.
Na dnu sèrca da bi mi prebivo
Cèrni djavo zla neprijateljstva,
Veličina nesreće bi tvoje
U biela ga angjela sućutja
Promienila.

Murat.

Dosta — dosta! Na smèrt — š njima!

Lazar.

Čuj Murate, pre razstanka našeg:
Nikad neće pokoljenje tvoje
Podjarmiti hristijanske braće;
Ko tvoj pepeo raznijet će vietar
I tvoj narod za malo viekovah.

Murat (najvećim naporom.)

Vodite ih na smèrt! — vodite ih! —

(Umre.)

Bajazit.

Odvuc'te ih! Odsiec'te im glave
Pred šatorom i ubijte sužnje.

(Car Lazar s vojvodama izadje pod stražom; vezir ide pred njima.)

O moj otče! Progovori jošte
Jednu riečcu od utiehe ili
Od osvete — ah ti tog nemožeš. —
Već si mèrtav i ostavi meni
Upravljanje svieta! Dakle stupam
Za osvetom hlepteć na prestolje,
I stravu ću na sve strane svieta
Razpošiljat, da izušća svijet
Moje ime s trepetom i strahom.

(Vuk Branković unidje.)

Bajazit.

Tko dolazi? Što ćeš robe, tko si?

Vuk Branković.

Vojvoda sam sèrbski Vuk Branković.
Gdi je sultan?

Bajazit.

Ja sam sultan, što ćeš?

Branković.

Sultan Murat?

Bajazit.

On preminu. Sada
Svietom vlada car Bajazit.

Vuk Branković.

Dakle

Sèrbsku krunu podieli mi care.
Tako glasi sklopljeni ugovor.

Bajazit.

(Strašnim glasom.)

Samnom, robe, sklopio ga nisi,
Izdajice prezire Bajazit.

(Mahne rukom prieteći mu, da se udalji, Vuk Branković uzmakne upropašten.)

K o n a c.

Knjigotiskarna i Litografija

Drag. Albrechta u Zagrebu

preporuča se i nadalje, da joj se dadu štovani nalozi u kojem god jeziku, koje će ona najtočnije izvršivati.

Kod iste tiskarnice mogu se sljedeća djela dobiti:

Dra. Konrada Martina katolička vĕrouka. I. svez. 1 fr. 50 novĉ.
Život sv. Alojzija. Molitvena knjiga sa nadorezom od Sime Bale-
novića. 80 novĉ.

Filotea ili Bogomila, t. j. naputak k pobožnomu životu u pet knjigah. — Mehko vezana 63 novĉ., tvrdo vezana 80 novĉ.

Nauk o pĉelarstvu sa mnogimi litografiranimi slikami od Franje Horvata. Mehko vezano 60 novĉ.

Raĉunstvo na pamet od Vjenceslava Mařika. Drugo izdanje mehko vezano 20 novĉ.

Povjestnica Hrvatska od Ivana Kĕrst. Tkalĉića. Drugo izdanje, mehko vezano 1 fr.

Životopis Mirka Bogovića. Napisa Gj. Stj Deželić. Ciena 40 nĉ.

Vienac zanimivih pripoviestih od V. B. Ciena 50 novĉ.

Genovefa, pripoviest za doraslu mladež s dvimi kamenorezi.

Petrica Kerempuh. Treće povećano izdanje.

Āetiri vrsti raĉunstva. Ciena 3 novĉ.

Krasopis hrvatski od Klaića, 22 novĉ.

Krasopis srbski od Klaića, 20 novĉ.

Krasopis njemaĉki od Klaića 22 novĉ.

Narodne pisanke, [theke], komad 7 novĉ.

Pohvalnice troje vrsti, 100 komadah crnih 50 novĉ.; na bojadi-
sanoj artiji 75 novĉ, a pozlaćenih 1 fr.

Imenik uĉenikah puĉkih uĉionah, arak po 5 novĉ.

Slika sv. Cirila i Metoda s hrvatskim napisom. Ciena 4 novĉ. za jedan, a 3 fr. za 100 komadah.

Mjenice, raĉunstvo, vozni listovi, željezniĉki zamotni listovi, opunomoćnice, troškavnice itd. u hrvatskom i njemaĉkom jeziku.

U istoj tiskarnici nalaze se u poslu:

Dra Konrada Martina katolička vĕrouka, drugi svezak.

Propovjedi od Ivana Valeriana Jirsika. Po drugom izdanju po-
hrvatio Franjo Šic. I. svezak: 1 fr. 50 novĉ.

Za veleĉastno svećenstvo je na nalogu: Izvadak — Extractus — Status animarum. — Porodni, vjenĉani i osmrtni listovi itd. itd.

Knjigoizdavařna i Litografija

Drag. Albrecht u Zagrebu

priprema se i nadjaje, da joj se dade stovani milost i kojim god
 jester koje do sada nismo objavili.
 Kod iste tiskarnice mogu se objaviti i drugi listi:
 Dra. Konrada Martina katolička vjerska i svjetla 1. svezak 1. fr. 50 novč.
 Život av. Alojzija Molitvena knjiga sa sadržajem od Sime Bala-
 novića 80 novč.
 Filozof ili Bogomila, 1. i naputak k poučavanju života u pet
 knjigah — Mehko vezana 68 novč., tvrdo vezana 80 novč.
 Mark o pokušatvri sa mnogimi litografiranim slikami od Franje
 Horvata. Mehko vezana 60 novč.
 Računasto sa pamet od Vjenceslava Marika. Drugo izdanje mehko
 vezano 30 novč.
 Povjesta Hrvatska od Ivana Križa. Tiskana. Drugo izdanje
 mehko vezano 1 fr.
 Životopis Mirka Bogovića. Napisa G. Stj. Desčić. Cijena 40 fr.
 Vienna samostalnih pripremanih od V. B. Cijena 50 novč.
 Genova, pripoviest sa detaljnim mladost a dvanaj kampanjama.
 Eriča Katerina. Treće povećano izdanje.
 Četiri vrsti razgovora. Cijena 3 novč.
 Krasopis hrvatski od Klara, 32 novč.
 Krasopis srpski od Klara, 30 novč.
 Krasopis njemački od Klara 32 novč.
 Narodna pjesma, [hrvatski], komad 7 novč.
 Povijesne crte, 100 komada crnih 50 novč.; na boji-
 kama 75 novč. a postavljeni 1 fr.
 Imenik učenika pučkih učitelja, mak po 5 novč.
 Slike sv. Cirila i Metoda s hrvatskim napisom. Cijena 4 novč. za
 jedan, a 3 fr. za 100 komada.
 Mjenice, računice, vojni listovi, željeznički kametni listovi,
 opunomoćice, troškovične itd. u hrvatskom i njemačkom
 jeziku.
 U istoj tiskarnici nalaze se u poslu:
 Dra. Konrada Martina katolička vjerska, drugi svezak.
 Propovjedi od Ivana Valeriana Jurića. Po drugom izdanju po-
 prvič Franjo Šic. 1. svezak: 1 fr. 50 novč.
 Na veličinu avdegnato je sa rubcu: Izvatak — Statna
 zbirka — Poredak vjerskih i osimni listovi itd. itd.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

D
119 Xp (Sr) II 4.1